

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO – SPRÁVNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Bc. Zuzana Nepovímová

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO – SPRÁVNÍ

**Klasifikace indikátorů udržitelného rozvoje
na úrovni regionu a jejich zhodnocení**

Bc. Zuzana Nepovímová

**Diplomová práce
2011**

University of Pardubice

Faculty of Economics and Administration

**Classification of sustainable development
indicators of the region and their assessment**

Bc. Zuzana Nepovímová

**Diploma thesis
2011**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana NEPOVÍMOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **E08767**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Klasifikace indikátorů udržitelného rozvoje na úrovni regionu a jejich zhodnocení**
Zadávací katedra: **Ústav veřejné správy a práva**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je analýza volby vhodných indikátorů, jejich využití na regionální úrovni, analýza využívaných sad indikátorů trvale udržitelného rozvoje na regionální úrovni.

- Základní pojmy (indikátory trvale udržitelného rozvoje, trvale udržitelný rozvoj, region)
- Historický pohled (jak vznikly společné evropské indikátory, světové a evropské iniciativy)
- Teoretické souvislosti (jak se volí vhodné indikátory, jaké je jejich využití na regionální úrovni)

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BELL S., MORSE S.: Sustainability Indicators Measuring the Immeasurable? London: Earthscan, 2008. ISBN978-1-84407-299-6
HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V.. Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce. Praha: EnviConsult, s. r. o., 2007. 48 s. ISBN 978-80-239-8594-8
KLOUDA, L. a kolektiv. Indikátory udržitelného rozvoje a GIS. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., 2008. 82 s. ISBN 978-80-87099-03-2
Zrcadlo místní udržitelnosti; Evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky, Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Havlíčkův Brod, 2005, 46 stran.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Iлона Obršálová, CSc.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: 30. června 2010
Termín odevzdání diplomové práce: 6. května 2011

doc. Ing. Růžena Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 17. července 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 21. 4. 2011

Zuzana Nepovímová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Iloně Obršálové, CSc. za cenné připomínky, rady a čas, který věnovala mé diplomové práci. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za poskytnutou podporu během celého studia.

Poděkování patří též pracovníkům úřadů obcí za jejich ochotu a poskytnuté informace k vypracování této práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá indikátory trvale udržitelného rozvoje na úrovni regionu a obcí. V úvodní části této práce jsou vymezeny základní pojmy, například trvale udržitelný rozvoj, indikátory, jejich klasifikace apod. Praktická část je zaměřena na indikátory trvale udržitelného rozvoje určené pro obce I. a II. stupně, které byly vyvinuty za účelem jednoduššího a kvalitnějšího systému informační toků, tak i celého managementu malých obcí. Nejprve bude ověřeno, zda jsou tato data zjistitelná u 6 obcí z okresu Chrudim. Po té je vedena diskuze o jejich využitelnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Udržitelný rozvoj, indikátory, lokální úroveň, indikátory pro malé obce

TITLE

Classification of sustainable development indicators of the region and their assessment

ANNOTATION

This thesis deals with the indicators of sustainable development at regional level. In the first part of this work are basic concepts such as sustainable development indicators, classification, etc. The practical part focuses on indicators of sustainable development for communities I and II. level, which have been developed for simpler and better system of information flows, and the management of small villages. First, it is determined whether the data is detectable in 6 municipalities of Chrudim District. After that the discussion of their usefulness.

KEYWORDS

Sustainable development indicators, local level, indicators for small communities

Obsah

Úvod.....	13
1 Trvale udržitelný rozvoj	15
1.1 Definice trvalého udržitelného rozvoje	16
1.2 Pilíře udržitelného rozvoje.....	17
1.3 Současný stav výzkumu udržitelného rozvoje	19
1.4 Agenda 21	21
1.4.1 Místní Agenda 21	21
1.5 Národní síť Zdravých měst ČR.....	23
2 Indikátory udržitelného rozvoje.....	24
2.1 Systém indikátorů a klasifikace	26
2.2 Indikátorové sady	31
3 Sada indikátorů pro malé obce.....	32
3.1 Metodika indikátorů pro malé obce.....	33
3.2 Charakteristika vybraných obcí.....	35
3.3.1 Metoda sledování.....	35
3.3.2 Bojanov	36
3.3.3 Horní Bradlo.....	38
3.3.4 Krásné	40
3.3.5 Nasavrky	41
3.3.6 Trhová Kamenice	43
3.3.7 Třemošnice	44
4 Porovnání výsledků obcí	47
4.1 Závěr	61
5 Využitelnost sady indikátorů pro malé obce	62
Závěr	65

Literatura	66
Příloha 1 Přehled současných informačních povinností malých obcí.....	69

Seznam tabulek

Tabulka 1 Sady indikátorů udržitelného rozvoje podle geografického hlediska.....	31
Tabulka 2 Sada indikátorů pro malé obce	33
Tabulka 3 Sada indikátorů pro malé obce - Bojanov.....	37
Tabulka 4 Sada indikátorů pro malé obce - Horní Bradlo	39
Tabulka 5 Sada indikátorů pro malé obce - Krásné	40
Tabulka 6 Sada indikátorů pro malé obce - Nasavrky	42
Tabulka 7 Sada indikátorů pro malé obce - Trhová Kamenice	43
Tabulka 8 Sada indikátorů pro malé obce - Třemošnice.....	45

Seznam grafů

Graf 1 Intenzita podnikatelské intenzity	47
Graf 2 Míra investic obce	48
Graf 3 Dluhová služba.....	49
Graf 4 Přijaté dotace.....	50
Graf 5 Míra registrované nezaměstnanosti.....	51
Graf 6 Index stáří	52
Graf 7 Migrační přírůstek.....	53
Graf 8 Čištění odpadních vod	54
Graf 9 Veřejné výdaje na životní prostředí	55
Graf 10 Třídění komunálního odpadu.....	56
Graf 11 Ekologická stabilita	57
Graf 12 Podpora nestátních neziskových organizací.....	58
Graf 13 Účast ve volbách	59
Graf 14 Veřejná dopravní obslužnost	60

Seznam obrázků

Obrázek 1 Model DPSIR popsáný pomocí indikátorů.....	27
Obrázek 2 Mapa okresu Chrudim	36
Obrázek 3 Současný způsob informačních toků obcí a centrálních institucí	63
Obrázek 4 Informační toky obcí a centrálních institucí po realizaci sady indikátorů, určených pro malé obce.....	64

Seznam zkratek

ARIS – Automatizovaný rozpočtový informační systém

CENIA – Česká informační agentura životního prostředí

ČEÚ – Český ekologický ústav

ČOV – čistírna odpadních vod

ČSÚ – Český statistický úřad

ECI – European Common Indicators (Společné evropské indikátory)

CHKO – chráněná krajinná oblast

ICLEI – The International Council for Local Environmental Initiatives (Mezinárodní rada pro místní iniciativy v oblasti životního prostředí)

MA 21 – místní Agenda 21

MF – Ministerstvo financí

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MOS – městská a obecní statistika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NNO – nestátní neziskové organizace

NSZM – Národní síť Zdravých měst

o.p.s. – obecně prospěšná společnost

o. s. – občanské sdružení

OSN – Organizace spojených národů

PS RVUR – Pracovní skupina Rady vlády pro udržitelný rozvoj

RVUR – Rada vlády pro udržitelný rozvoj

TIMUR – Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj

ŽP – životní prostředí

Úvod

Hodnocení udržitelnosti je velmi důležité pro různá další rozhodnutí a vůbec tvorby celé politiky v rámci organizace. Ignorací udržitelnosti bychom ohrožovali naši budoucnost, pokud by se o nějaké vůbec dalo hovořit. Proto jsou vyvíjeny různé indikátory a indexy jako ukazatele či měřítka udržitelnosti, aby nám poskytly obraz skutečnosti, jak se my všichni chováme k přírodě.

V zájmu trvale udržitelného rozvoje si proto společnost musí formulovat jasné a měřitelné cíle týkající se udržitelnosti., které by měly být měřitelné pomocí indikátorů udržitelného rozvoje, tj. definovatelných a měřitelných parametrů, které ukazují hodnoty a trendy ekologického, sociálního a ekonomického vývoje v určitém regionu.

Udržitelný rozvoj je multi-dimenzionální problém zahrnující obrovské množství složitých informací. Proto je třeba s těmito informacemi umět zacházet, třídít, klasifikovat.

Primární klasifikace dle autorů Bell a Morse¹ je založena na tom, kdo bude stanovovat ukazatele a jakým způsobem, dále autoři rozdělili indikátor na kvalitativní a kvantitativní.

Při výběru konkrétních ukazatelů udržitelnosti by mělo být zohledněno:

- sociální spravedlnost,
- místní samospráva, účast veřejnosti, demokracie
- využití místního ekonomického potenciálu
- ochrana životního prostředí
- udržitelná rovnováha spotřeby místních a dovážených zdrojů
- ochrana kulturního dědictví, ochrana a regenerace nové kvality životního prostředí, zvýšení funkčnosti a přitažlivosti území

Ekonomická efektivnost sama o sobě nezaručuje ekologickou či sociální udržitelnost, protože ekonomické ukazatele ji nezohledňují, proto se k posouzení

¹ BELL , Simon; MORSE, Stephen. *Measuring Sustainability : Learning From Doing*. United Kingdom : Earthscan Ltd , 2003. 208 s. ISBN -13:9781853838392.

udržitelného rozvoje využívá integrovaných sad indikátorů, které hodnotí všechny úrovně systému – ekonomické, ekologické a sociální.

Tato diplomová práce je zaměřena sadu indikátorů, které byly vyvinuty pro obce I. a II. stupně. Tato sada ukazatelů by měla poskytovat komplexní informace o obci, o jejím profilu, společenských procesech, které v obci probíhají. Vyhodnocením této sady by se mělo zjistit, jak si stojí rozvoj obce v oblasti udržitelného rozvoje.

Cílem mé diplomové práce je ověřit:

1. Aplikovatelnost této sady v praxi. Zda všechny údaje potřebné pro tuto analýzu jsou snadno zjistitelné a lze ji tedy naplnit.
2. Využitelnost těchto ukazatelů. Zda kromě toho, že odrážejí stav obcí a můžeme je tedy snadno porovnat, existuje ještě jiný důvod, proč dané ukazatele sledovat.

Pro ověření těchto předpokladů byly záměrně vybrány obce jak pouze I., tak i obce II. stupně s pověřeným obecním úřadem, aby bylo zjištěno i to, zda existují rozdíly mezi dostupností těchto informací a dat mezi obcemi těchto stupňů.

Za účelem splnění těchto cílů, musí být splněny následující kroky:

1. diskuze o pojmu udržitelného rozvoje, indikátorů a indexů pro jeho hodnocení,
2. naplnění sady indikátorů ve vybraných obcích a jejich charakteristika,
3. komparace výsledků jednotlivých indikátorů ve všech obcích a
4. další možná využitelnost této sady určené pro obce I. a II. stupně.

1 Trvale udržitelný rozvoj

Se stále intenzivnějším globálním vlivem lidské činnosti na životního prostředí se ukázalo, že životní prostředí není výlučnou záležitostí ani individuálních osob, ani vlád jednotlivých zemí, ale dokonce celé mezinárodní komunity jako celku. Izolované aktivity jednotlivých států v ochraně životního prostředí mají svá omezení a bylo třeba hledat mechanismy, jak identifikovat klíčové ekologické problémy celého lidstva, vytyčit strategii vztahu lidstva jako celku k životnímu prostředí a postupně tuto strategii realizovat. Nejširší světovou organizací, jejíž členy jsou prakticky všechny státy světa, je Organizace spojených národů. OSN na sebe vzala úlohu světového koordinátora v otázkách životního prostředí a uspořádala roku 1992 v Rio de Janieru schůzku na nejvyšší (tedy ministerské) úrovni pod názvem Earth Summit. Tato konference ideově navazovala na první setkání ve Stockholmu roku 1972 a stala se jejím podstatným, takřka revolučním, prohloubením. Ústřední myšlenkou setkání v Riu byla deklarace takového vztahu člověka k životnímu prostředí, který by umožňoval kontinuální trvalý rozvoj bez zhoršování kvality životního prostředí. Závěrečné resumé tohoto setkání bylo zformulováno do několikasetstránkového dokumentu pod názvem Agenda 21. Jedná se o strategický plán, který identifikuje klíčové globální ekologické problémy lidstva a nabádá vlády států, jež pod Agendu připojily své podpisy, aby implementovaly myšlenky Agendy. Celkové odpovědné chování člověka ve vztahu k jeho životnímu prostředí se označuje spojením trvale udržitelný rozvoj (sustainable development). Tím je míněno respektování přirozeného ekonomického růstu moderní civilizace a zároveň jeho usměrňování takovým způsobem, aby se růst neuskutečňoval na úkor budoucích generací.²

V roce 1998 položilo zasedání Evropské rady v Cardiffu základy koordinovaného postupu při integrování těchto myšlenek v rámci celého Společenství. Komise následně předložila řadu sdělení o integraci ochrany životního prostředí do, mezi jinými, energetiky, dopravy, zemědělství, vnitřního

² PITNER, Tomáš . Životní prostředí a jeho ochrana : Trvale udržitelný rozvoj. *Environmentalistika* [online]. 2000, 1, [cit. 2011-04-09]. Dostupný z WWW: <http://www.fi.muni.cz/~tomp/envi/slides/slide4_1.html>.

trhu, rozvojové pomoci, průmyslu, rybolovu a hospodářské politiky. Rovněž některá uskupení Rady předložila strategie, jak integrovat péči o životní prostředí do svých politik.

Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie byla přijata v květnu 2001 a dostalo se jí vnějšího rozměru globálním partnerstvím pro udržitelný rozvoj, které přijala Komise v roce 2002.

Na světovém summitu o udržitelném rozvoji, který se konal v Johannesburgu v srpnu a září 2002, byly schváleny nové cíle, pracovní programy a časové plány v oblastech ochrany vod, zásob ryb, ochrany moří, zneškodňování chemikálií, biodiversity, energetiky, udržitelné výroby a spotřeby a strategií udržitelného rozvoje. Evropská unie se zavázala dosáhnout cílů, které jdou dokonce za rámec toho, co bylo dohodnuto ostatními účastníky johannesburského summitu.³

1.1 Definice trvalého udržitelného rozvoje

Podstata trvale udržitelného rozvoje je natolik obsáhlá, že jej nelze vymezit pouze jednou definicí, která by přesně vystihovala a charakterizovala tento pojem. Definicí trvale udržitelného rozvoje bylo v průběhu posledních pětadvaceti let navrženo hned několik.

Většina přístupů převážně vychází ze známé definice ze Zprávy pro Světovou komisi OSN pro životní prostředí a rozvoj, „Naše společná budoucnost“⁴, kterou tehdy v roce 1983 vedla norská ministerská předsedkyně G. H. Brundtlandová:

„Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“

³ *Trvale udržitelný rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Evropská unie v České republice. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_170_cs.htm>.

⁴ *Naše společná budoucnost*. Praha : Academia, 1991. str. 47 s.

Tato definice obsahuje především základní princip trvalé udržitelnosti, jakýsi etický leitmotiv, totiž princip odpovědnosti vůči budoucím generacím. Jejím určitým nedostatkem je však právě proto vysoká míra antropocentričnosti, přílišný důraz na postavení člověka jako specifického organismu ve světě přírody. Proto ji Josef Vavroušek ve své interpretaci rozšiřuje o „ideály humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou“ a „úctu k živé i neživé přírodě“ (1994). Tato v úplné podobě poněkud květnatá definice však nepatrně trpí jinou nevyvážeností, jež však v jiných než euroamerických kulturních kontextech může být pocíťována tíživěji. Schweitzerovský ideál humanismu akcentuje opět v jiné podobě lidskou bytost a úctu k životu ve všech jeho formách přidává, aniž by bral do úvahy, že původní přirozený a pokorný vztah člověka k přírodě, do jejíhož řádu se cítil plně ponořen, je dodnes v živé podobě organicky přítomen v řadě východních filosofických směrů i v myšlení četných přírodních národů. Definice Brundtlandové také obsahuje jen v implicitní podobě nepochybně tak podstatné motivy, jako je sociální rozměr, lidskou rozpínavost omezující charakter přírody a jejích procesů a konečně institucionální rovinu řešení v globálním měřítku.⁵

1.2 Pilíře udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj spočívá v harmonii a v rovnováze tří oblastí našeho života, které jsou označovány za hlavní pilíře trvale udržitelného rozvoje, ekonomického, sociálního a environmentálního. Tyto pilíře byly definovány během konference Organizace spojených národů (OSN) o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v září 2002. Udržitelnost je zde vnímána jako vyváženost vývoje mezi těmito pilíři (mezi vývojem ekonomiky, životní úrovní obyvatel a zátěží životního prostředí. Důležité je, aby vývoj jednoho pilíře nepotlačoval vývoj pilířů ostatních.

Prvním pilířem trvale udržitelného rozvoje je *ekonomika*. Rozumějí se všechny hospodářské prostředky, jejichž prostřednictvím se uspokojují potřeby, především takové, které jsou šetrné k životnímu prostředí: používají obnovitelné přírodní zdroje (raději např. biomasu, která se v přírodě obnovuje, a nikoli ropu nebo uhlí, jejichž zásoby budou brzy vyčerpané), neznečišťují vodu, ovzduší, půdu, nehubí jednotlivé živočišné a rostlinné druhy. Zároveň jsou hledány i nástroje, které motivují výrobce

⁵ *Trvale udržitelný rozvoj* [online]. 2005 [cit. 2011-04-11]. Trvale udržitelný rozvoj . Dostupné z WWW: <<http://trvala-udrizitelnost.sweb.cz/>>.

a podnikatele, aby sami hledali nejšetrnější technologie: jestliže např. na znečištění životního prostředí uvalíme poplatek nebo daň, výzkumník i podnikatel budou sami aktivně hledat šetrné technologie, při jejichž použití bude výrobek co nejlevnější a na trhu úspěšný. Prosperita a ekonomická úspěšnost však nejsou cílem, ale právě jen prostředkem.

Cílem je uspokojení lidských potřeb počínaje potravou, oděvem, teplem, obydlím až po pocit bezpečí. Může být tedy řečeno, že cílem udržitelného rozvoje je aktivní, zajímavý, tvořivý život každého z nás; ne pasivní konzum, ale tvorba, činnost. Jedna ze zásad udržitelného rozvoje říká, že lidské bytosti jsou v ohnisku zájmu udržitelného rozvoje a mají právo na kvalitní život v harmonii s přírodou. Právě tato druhá, *lidská rovina* udržitelného rozvoje činí strategii udržitelného rozvoje tak složitou, protože jde o obojí: o kvalitu života nás, lidí, i o přírodu.

Třetím pilířem udržitelného rozvoje je *příroda*. Při lidské činnosti by měla být chráněna především přírodní rozmanitost, biodiverzita a funkční ekosystémy a globální životodárné systémy, které poskytují nenahraditelné služby. Nejde jen o přírodní zdroje. Málokdo si uvědomí, že je to příroda jako celek, která čistí vodu i ovzduší, reguluje teplotu, ultrafialové záření i počet zhoubných organismů v prostředí, zajišťuje pravidelné dešťové srážky nebo tvoří z hornin a tlejících zbytků organismů novou půdu. Žádnou z těchto funkcí nelze nahradit nebo vyrobit ekosystém; proto se musí chránit příroda nejen pro její vlastní hodnotu a krásu, ale i z důvodů velmi sobeckých. Lidé nemusí sami všem přírodním zákonitostem do podrobností rozumět, na to už je lidské poznání příliš bohaté i specializované, ale měli by přírodovědcům věřit a cítit k přírodě pokoru.

Konečně poslední rovinou udržitelného rozvoje je *společnost* jako celek. Měla by být co nejrozmanitější: dobrá rodina, škola, nevládní organizace, profesní a vědecké komory a svazy, rozumné odbory a občanská sdružení, ale i rozmanitost věr a kultur nás všechny obohacují. Je zapotřebí samozřejmě i dobré politiky a úředníků a politické *institucí*, které neslouží jejich členům, politikům, ale veřejnosti, nám všem. A konečně je potřeba takových *společenských procesů*, které například podnikatelům, nevládním a odborným organizacím i občanům, umožní podílet se na rozhodování o důležitých věcech, třeba o stavbě nového hypermarketu, dopravního obchvatu, dálnice nebo školy, galerie, muzea, ale i skládky nebo spalovny.

Je vidět, že trvale udržitelný rozvoj je velmi, velmi složitý. Jen společné znalosti a dobrá vůle nás všech umožní to, oč v lidském životě jde: o potlačení všeho špatného, co je vloženo do každého z nás, a rozvíjení všeho dobrého. Proto také není mluveno o kvantitativním růstu, který prostě není dlouhodobě udržitelný. Nejde ani o „pouhou“ ochranu přírody, o pouhé přežití; jde o rozvoj kvality, kvality života nás všech, o lidskou tvořivost a štěstí.⁶

1.3 Současný stav výzkumu udržitelného rozvoje

Tématu udržitelného rozvoje a jeho monitoringu se v České republice věnuje několik pracovišť. Jejich přístupy se liší dle „primárního zaměření“, které akcentuje příslušný pilíř udržitelného rozvoje. Velká část výzkumných grantů je financována Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, ale i z dalších ministerstev (např. MŽP, MPSV).

V následujícím přehledu jsou uvedeny pouze některá pracoviště, věnující se problematikou udržitelného rozvoje:

- *Univerzita Karlova v Praze – Centrum pro otázky životního prostředí*

Centrum pro otázky životního prostředí (COŽP UK) je jiným pracovištěm Univerzity Karlovy v Praze podřízeným přímo rektorovi a bylo založeno v roce 1992. COŽP UK provádí výzkum v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje. V této oblasti se dále jeho pracovníci podílejí na výuce, poskytují konzultace a informace pro studenty a zaměstnance Univerzity i širokou veřejnost. Centrum spolupracuje s parlamentními orgány, orgány státní správy a mnoha akademickými a výzkumnými institucemi v ČR a zahraničí. Tvoří jej tři oddělení: oddělení environmentálního vzdělávání, oddělení environmentální ekonomie a sociologie a oddělení indikátorů udržitelného rozvoje.⁷

- *Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.*, jeho posláním je:
 - podporovat a uplatňovat koncept udržitelného rozvoje,
 - přispívat k integraci požadavků ochrany životního prostředí do všech oblastí sociálního a ekonomického rozvoje společnosti

⁶ *Strana zelených* [online]. 14.9.2003 [cit. 2011-04-09]. Ochrana přírody a životního prostředí a trvale udržitelný rozvoj. Dostupné z WWW: <<http://rynda.zeleni.cz/2139/clanek/ochrana-prirody-a-zivotniho-prostredi-a-trvale-udrzitelny-rozvoj/>>.

⁷ *Co je Centrum pro otázky životního prostředí UK* [online]. 2010 [cit. 2011-04-24]. Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Dostupné z WWW: <http://www.czp.cuni.cz/czp/centrum/co-je-centrum-pro-otazky-zivotniho-prostredi-uk_cs>.

- podporovat zásadu sdílené odpovědnosti za kvalitu života současných a budoucích generací.⁸

- *TIMUR, o.s.*

Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, o. s. (TIMUR) vznikla v roce 2002 jako platforma pro zavádění sady Společných evropských indikátorů (ECI) v rámci kampaně Evropské komise „Towards local sustainability profile – Common European Indicators“. První impuls jejímu vzniku dal v roce 2001 5. celostátní pracovní seminář Místní Agendy 21 v ČR pořádaný Ministerstvem životního prostředí. V letech 2002 až 2003 probíhal pilotní projekt na zavádění Společných evropských indikátorů místního udržitelného rozvoje, který vedl k zapojení dvou českých měst - Vsetína a Hradce Králové. Do roku 2005 tvořily TIMUR tři organizace: Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Agentura Koniklec a Regionální Environmentální Centrum v České republice. V květnu 2005 pak došlo k transformaci iniciativy TIMUR na občanské sdružení. TIMUR metodicky pomáhá zavádět a vyhodnocovat indikátory ECI a další typy indikátorů v městech a mikroregionech ČR. Výsledky ze sledování indikátorů pravidelně zveřejňuje na svých internetových stránkách. Dále organizuje semináře a odborné konference a akce pro veřejnost, které slouží pro výběr indikátorů občany a popularizaci problematiky udržitelného rozvoje. TIMUR spolupracuje s mnoha organizacemi, které se zabývají udržitelným rozvojem a indikátory jak v ČR, tak v zahraničí (Belgie, Slovensko).⁹

- *Civitas per Populi*

Občanské sdružení Civitas per Populi pracuje od roku 2002, kdy bylo založeno při Fakultě architektury VUT v Brně. V roce 2006 bylo sídlo sdružení přeneseno do Hradce Králové. Civitas per Populi je nevládní nezisková organizace sdružující vědecké pracovníky, pedagogy a studenty (zejm. Ph.D. studenty) oborů zaměřených na tvorbu

⁸ O ÚEP [online]. 2006 [cit. 2011-04-24]. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. Dostupné z WWW: <<http://ekopolitika.cz/cs/uep/o-uep.html>>.

⁹ Timur. Co je Timur [online]. 2006-2008 [cit. 2009-02-03]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/cz/timur/co-to-je-3.html>

urbánního prostředí našich měst a věd souvisejících jako jsou všechny druhy plánování ve veřejném sektoru a veřejná správa obecně.¹⁰

- *Český statistický úřad*

ČSÚ zabezpečuje získávání a zpracování údajů pro statistické účely a poskytuje statistické informace státním orgánům, orgánům územní samosprávy, veřejnosti a do zahraničí. Zajišťuje rovněž vzájemnou srovnatelnost statistických informací ve vnitrostátním i mezinárodním měřítku. ČSÚ vykonává státní statistickou službu. Činnost se v souladu s právními předpisy České republiky a Evropské unie řídí zejména následujícími zásadami: legalita, profesionální nezávislost, nestrannost, objektivita, spolehlivost, statistická důvěrnost, hospodárnost. Základním posláním Českého statistického úřadu je vytvářet objektivní a ucelený obraz ekonomického, sociálního, demografického a ekologického vývoje České republiky a jejích částí.

1.4 Agenda 21

V roce 1992 na Summitu Země v Rio de Janeiru se zástupci 170 zemí světa (včetně tehdejšího Československa) dohodli na tom, jak systematicky směřovat k udržitelnému rozvoji. Přijali dokument Agenda 21, kterým formulovali jednotlivé kroky v různých oblastech. Kapitola 28 tohoto dokumentu se nazývá: *Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21: „Protože jsou (úřady) úrovní správy nejbližší lidem, sehrávají důležitou roli ve výchově, mobilizaci při reakci na podněty veřejnosti a napomáhají tak dosažení udržitelného rozvoje.“* (Agenda 21)¹¹

1.4.1 Místní Agenda 21

Místní Agenda 21 (MA21) představuje nástroj pro zavádění udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Místní Agenda 21 je proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování a řízení a zapojování veřejnosti zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech.

¹⁰ *Civitas per Populi* [online]. 2010 [cit. 2011-04-24]. Civitas per Populi. Dostupné z WWW: <<http://www.civitas-group.cz/>>.

¹¹ *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. Místní Agenda 21. Dostupné z WWW: <http://mzp.cz/cz/mistni_agenda_21>.

Hlavní roli v procesu místní Agendy 21 hraje místní samospráva a státní správa. Bez jejich aktivní vůle nemůže místní Agenda 21 jako dlouhodobý koncepční proces vzniknout. Přijetí tohoto procesu by mělo být napříč politickým spektrem – kvalita života a spokojení občané jsou nadstranické cíle. Veřejná správa je tím, kdo zve ostatní ke spolupráci a vytváří pro ní podmínky.¹²

Místní Agenda 21 je nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni v praxi. Je prováděna v konkrétním čase a místě a v obci nebo regionu. Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.

Při plánovaných regeneracích různých druhů veřejných ploch je do celého procesu zapojována veřejnost. V rámci plánovacích setkání se občané stávají spoluvůrci projektů, které se zaměřují na úpravy dětských hřišť, regenerace vnitrobloků a odpočinkových míst.

1. společné přírodní zdroje
2. zodpovědná spotřeba a volba životního stylu
3. plánování a design
4. zlepšení mobility, méně dopravy
5. místní akce pro zdraví
6. Živá a udržitelná místní ekonomika
7. Sociální rovnost a spravedlnost
8. Od lokálního ke globálnímu

¹² *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. Místní Agenda 21. Dostupné z WWW: <http://mzp.cz/cz/mistni_agenda_21>.

1.5 Národní síť Zdravých měst ČR

V roce 1988 iniciovala OSN - Světová zdravotní organizace (WHO) mezinárodní Projekt Zdravé město (WHO Healthy Cities Project), ke kterému přizvala nejvýznamnější evropské metropole. Za patnáct let trvání projektu vzniklo v Evropě 1300 Zdravých měst ve 30ti zemích. Po roce 1989 se myšlenky uvedeného projektu začaly realizovat i ve městech České republiky. V roce 1994 vytvořilo jedenáct aktivních měst asociaci s názvem Národní síť Zdravých měst České republiky (NSZM ČR). Od roku 2003 je asociace otevřena všem formám municipalit. Asociaci dnes tvoří několik desítek měst, obcí, mikroregionů a krajů.

Národní síť Zdravých měst ČR je asociací aktivních místních samospráv, které se programově hlásí k principům udržitelného rozvoje, zapojují veřejnost do rozhodovacích procesů a podporují zdravý životní styl svých obyvatel. V souhrnu lze říci, že Zdravá města, obce a regiony se promyšleně snaží utvářet město (obec, region) jako kvalitní a příjemné místo pro život na základě dohody s obyvateli. Věří, že občané získají „zdravý patriotismus“, že lidé budou svou komunitu i krajinu považovat za svůj domov a budou o ně také takto pečovat.¹³

¹³ *Národní síť zdravých měst ČR* [online]. 2005 [cit. 2011-04-09]. NSZM ČR: ZÁKLADNÍ INFORMACE. Dostupné z WWW: <<http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2082129t>>.

2 Indikátory udržitelného rozvoje

Indikátory udržitelnosti jsou vyvíjeny jako zjednodušený nástroj komunikace, který pomáhá dělat politická rozhodnutí v oblasti udržitelného rozvoje. Proto je nezbytné stanovovat pouze omezený počet srozumitelných ukazatelů. (Spangenberg¹⁴ 2002).

Podle autorů Dahl a kol.¹⁵ jsou indikátory užitečným nástrojem, který by měl shrnout obrovské toky informací, rozvíjet užitečný mechanismus zpětné vazby, která zdůrazňuje ty oblasti, kde jednáme správně a naopak ty oblasti, kterým je se potřeba věnovat. Vlastně jsou ukazatele využívány proto, aby se snížilo množství složitých souvislostí jejich převedením na jednoduché formulace, které umožňují snadnější hodnocení.

V obecné rovině je indikátor kvalitativní nebo kvantitativní opatření, odvozované z řady pozorovaných skutečností. Při hodnocení v pravidelných intervalech může indikátor odhalit změnu stavu, popřípadě určit její směr, čas, množství atd. Proto jsou indikátory kvantitativní údaje, což pomáhá vysvětlit konkrétní jevy (míra nezaměstnanosti, inflace, platební bilance, atd.). V zájmu trvale udržitelného rozvoje, společnost musí formulovat jasné a měřitelné cíle týkající se udržitelnosti, které by měly být průběžně aktualizovány. Tyto cíle by měly být měřitelné pomocí indikátorů udržitelného rozvoje. Informace získané z ukazatelů jsou velmi užitečné pro zajištění udržitelnosti.

¹⁴ SPANGENBERG, Joachim H. . *Institutional sustainability indicators: An analysis of the institutions in Agenda 21 and a draft set of indicators for monitoring their effectivity.* : Sustainable Development. 2. Cologne : German Federal Environment Agency, 2002. 184 s.

¹⁵ DAHL , Arthur Lyon , et al. *Sustainability Indicators : Sustainability Indicators: A (Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) Series).* 1. London : Island Press, 2007. 448 s. ISBN 978-1597261302.

Podle Moldana¹⁶ návrh ukazatelů hraje důležitou úlohu při definování udržitelnosti. Indikátory navržené v různých oblastech mohou být analyzovány pouze tehdy, pokud danou oblast perfektně vystihují a jsou stanovena jasná kritéria.

Měření jsou potřebné pro realizaci hlavních cílů udržitelného rozvoje, tedy přispívat k ochraně a využití zdrojů v rámci regenerační kapacity Země. Proto jsou indikátory důležitým nástrojem implementace udržitelného rozvoje, slouží k potřebám měření a hodnocení pokroku dosahování cílů. Umožňují hodnocení ekonomických, sociálních a environmentálních cílů národního rozvoje.

Při měření trvale udržitelného rozvoje se doporučuje vybrat si a kombinovat určitý počet ukazatelů pro každý pilíř (ekonomický, environmentální, sociální). Každý ukazatel má své výhody a nevýhody, proto je nemožné najít jediný ukazatel.

Ukazatele by měly být charakterizovány následujícími vlastnostmi: jednoduchost, široké pokrytí, možnost kvalitativního hodnocení. Dále by měly být důležité, odpovídající politickým cílům, informativní (dobře vystihující problém), snadno pochopitelné a počitatelné, logické, účinné, praktické, spolehlivé, shrnující. Proto není snadným úkolem definovat ukazatele, aby přesně seděly na míru dané organizaci.

Moldan¹⁷ uvádí tato kritéria indikátorů: a) významnost, b) reprezentativnost, c) jedinečnost, d) měřitelnost, e) možnost získání dat, e) náklady a užitek, f) minimalizace negativních účinků na prostředí, g) spolehlivost, i) správnost, j) srovnatelnost, k) průhlednost, l) pochopitelnost, m) výpovědní schopnost, n) načasování a o) využitelnost.

¹⁶ MOLDAN, B. , et al. *Sustainability Indicators : Sustainability Indicators: A (Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) Series)*. 1. London : Island Press, 2007. 448 s. ISBN 978-1597261302.

¹⁷ MOLDAN, B. , et al. *Sustainability Indicators : Sustainability Indicators: A (Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) Series)*. 1. London : Island Press, 2007. 448 s. ISBN 978-1597261302.

Juknys¹⁸ uvádí následující charakteristiky ukazatelů udržitelnosti: a) užitečnost, b) jednoduchost, c) všestrannost, d) reprezentativnost, e) citlivost, f) konzistenci, g) kvalitativní forma ukazatelů a h) měřitelné v přiměřeném časovém horizontu

Podle Rudzkiene a Burinskiene¹⁹ se indikátory udržitelného rozvoje se vyznačují: a) vztahem s politikou, b) všestranností, c) přístupností, d) srozumitelností, e) kvalitativním hodnocením, f) vědeckou spolehlivostí a účinností, a g) citlivostí na změny.

U každého ukazatele by mělo být určeno pojetí indikátorů, jeho význam, měřící jednotky, zdroje dat, metody sběru dat a analýzy, kritéria hodnocení dat atd.

2.1 Systém indikátorů a klasifikace

Každý indikátor by měl být klasifikován podle typologie (A–E), která určuje, jakou informaci indikátor poskytuje. Většina v současnosti používaných indikátorů jsou indikátory úrovně A (tzv. deskriptivní), které však nejsou dostatečným podkladem pro rozhodování a tvorbu politiky²⁰:

- *úroveň A – indikátory popisné:* „Co se děje s životním prostředím?“
-popisují stav jednotlivých složek životního prostředí (např. znečištění ovzduší prašnými částicemi).
- *úroveň B - indikátory pokroku a plnění:* „Jdeme správnou cestou?“
-popisují, zdali vývoj stavu životního prostředí je v souladu se stanovenými cíli (např. plnění Národních emisních stropů pro jednotlivé škodliviny).
- *úroveň C - indikátory účinnosti:* „Dochází zavedením opatření ke snížení škod?“

¹⁸ JUKNYS, R. *Darnus vystymasis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2008.

¹⁹ BURINSKIENE, M; RUDZKIENE, V. *Future insights, scenarios and expert method application in sustainable territorial planning, Technological and Economic Development of Economy* . UK : University of Oxford, 2009. 399 s. 10.3846/1392-8619.

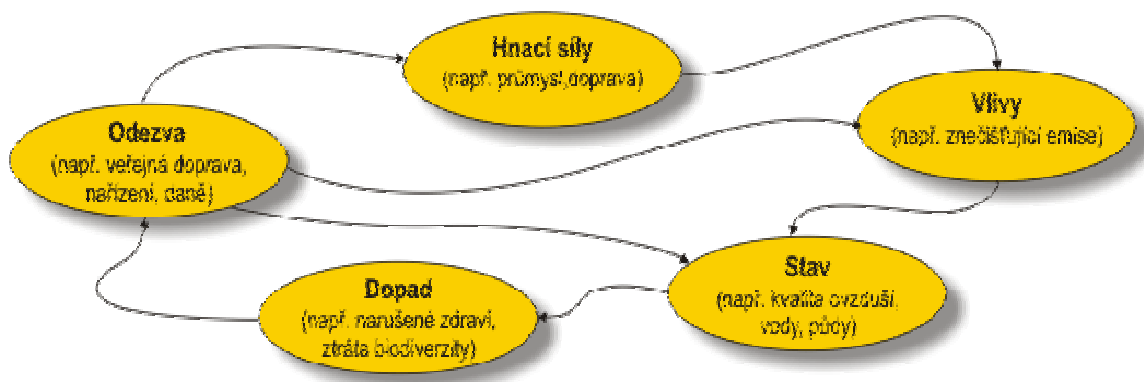
²⁰ BOCK, Mathias , et al. *Příručka hodnocení životního prostředí*. Praha : Studio Press s.r.o., 2005. 32 s. ISBN 978-80-85087-65-9.

- vyhodnocují efektivitu určitého regulačního zásahu (např. vliv výše poplatků za ukládání odpadu na celkový objem odpadu uloženého na skládky).
- *úroveň D – indikátory efektivnosti: „Je politika efektivní?“*
 - sledují, zdali dochází k realizaci politiky.
- *úroveň E - indikátory celkové prosperity: „Mění se kvalita života správným směrem?“*
 - Jedná se o nejagregovanější indikátory postihující všechny tři pilíře trvalé udržitelnosti (např. index kvality života).

V zájmu lepší využitelnosti a srozumitelnosti by se indikátory měly řídit standardizovanou formou. To umožní snazší interpretaci indikátoru i jeho univerzální použití dle aktuálních požadavků.

Rámec DPSIR poskytuje vhodný model pro popis interakce lidských aktivit a životního prostředí. DPSIR je zkratka sestavená z počátečních písmen jednotlivých částí cyklu: Drivers, Pressures, State, Impact and Response (hnací síly, tlaky, stav, dopad a odezva). Hnacími silami jsou většinou lidské aktivity či činnosti způsobené naším životním stylem. Vedou k tlakům na přírodní zdroje, které narušují ekologickou stabilitu a zhoršují kvalitu životního prostředí (např. emise a odpady). Stav je to, co obvykle měříme přístroji: kvalita vody, půdy, ovzduší a přírody, energetické a materiálové toky a tvorba odpadů. Tlaky a stav způsobují dopady: zdravotní problémy, invazi cizích druhů, změnu v ekosystémech atd. A konečně odezvy jsou reakce společnosti na identifikované problémy ve formě určitých opatření (např. legislativní úprava).

Obrázek 1 Model DPSIR popsáný pomocí indikátorů

Zdroj: BOCK, Mathias , et al. *Příručka hodnocení životního prostředí*. Praha : Studio Press s.r.o., 2005. 32 s. ISBN 978-80-85087-65-9.

Každý indikátor je prezentován prostřednictvím samostatné stránky s vyhodnocením, které by mělo odpovědět na hlavní otázky politiky životního prostředí a zhodnotit vývoj a stav v hodnocené oblasti. Součástí indikátorové prezentace je i odkaz na profil indikátoru, který je uveden v jeho specifikaci (metadatech), a který poskytuje informace o shromažďování údajů ke způsobu použití metod a výpočtů. Profil zahrnuje rovněž hodnocení celkové kvality tohoto ukazatele.

Soubor indikátorů by měl být stabilní, nikoliv však statický, tzn. , že je možné tento soubor dále rozšiřovat o další prioritní témata (např.: z oblasti hluku, spotřeby a výroby či chemických látek).

Dosud však nebyly vytvořeny standardní indikátory, které by tyto oblasti uspokojivě řešily, předpokládá se však jejich další rozpracování.

Navržený soubor klíčových indikátorů životního prostředí vychází zejména ze struktury navržené Evropskou agenturou pro životní prostředí tak, aby byla zajištěna kompatibilita a možnost srovnání dat za ČR v rámci Evropské unie.

Optimálním způsobem používání indikátorů je jejich sdružování do ucelených souborů či sad, např. složkově nebo sektorově pojaté soubory. Dále se indikátory rozlišují také podle geografické dimenze (celostátní, regionální, lokální), případně podle jiných diferenciacních kritérií. Užití indikátorů nachází své uplatnění zejména při politickém rozhodování na všech úrovních, včetně mezinárodních a pro informování laické i odborné veřejnosti.²¹

²¹ *Cenia* [online]. 2005 [cit. 2011-04-09]. Indikátory udržitelného rozvoje. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB/\\$FILE/Indikatory_ur.doc](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB/$FILE/Indikatory_ur.doc)>.

Z hlediska použití rozeznáváme celou řadu typů indikátorů pro místní úroveň²²:

I.) *Společné evropské indikátory* (ECI – European Common Indicators)

Soubor indikátorů místního udržitelného rozvoje vznikl z iniciativy Expertní skupiny pro městské životní prostředí Direktorátu pro životní prostředí Evropské komise:

- A.1 Spokojenost občanů s místním společenstvím – Úroveň spokojenosti občanů (obecně a s ohledem na různé rysy fungování obce);
- A.2 Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu – Ekvivalentní emise CO₂ (celkové množství a odchylka);
- A.3 Mobilita a místní přeprava cestujících – Počet každodenních cest a čas strávený cestováním, druh cesty a dopravy (Celková průměrná denní vzdálenost na osobu na druh cesty a způsob dopravy);
- A.4 Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb – Přístup obyvatel k nejbližším veřejným prostranstvím a jiným základním službám;
- A.5 Kvalita místního ovzduší – Počet případů překročení mezních hodnot vybraných látek znečišťujících ovzduší, existence a stupeň zavedení plánu řízení kvality ovzduší;
- B.6 Cesty dětí do a ze školy – Způsob dopravy dětí z domova do školy a zpět;
- B.7 Udržitelné řízení místní samosprávy a místního podnikání – Podíl veřejných a soukromých organizací, které přijaly a používají environmentální a sociální metod řízení;
- B.8 Zatížení životního prostředí hlukem – Podíl populace vystavené dlouhodobě vysoké hladině hluku z vnějšího prostředí, hlukové hladiny ve vybraných částech obce, existence a stupeň uplatňování akčního protihlukového plánu;
- B.9 Udržitelné využívání půdy – Urbanizovaná území, nezastavěná území, brownfields, nový rozvoj, intenzita využívání území, chráněné přírodní oblasti;
- B.10 Výrobky propagující udržitelnost – Podíl spotřeby výrobků se štítkem “ekologicky šetrný”, organického původu, energeticky úsporných výrobků, výrobků ze spravedlivého obchodu a výrobků z certifikovaného dřeva, dostupnost na trhu a jeho zásobení;

²² Kolektiv (2005): Zrcadlo místní udržitelnosti (Evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky). Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, o.s. (TIMUR), 45 s.

- Ekologická stopa – Souhrnný indikátor environmentální dimenze udržitelného rozvoje, metodika jeho výpočtu na místní úrovni se rozvíjí.

II.) *Specifické indikátory*

Soubor indikátorů specifický pro danou komunitu. V procesu sledování těchto indikátorů hraje velkou roli veřejnost/občané. Tyto indikátory se dotýkají problematiky, která je pro dané místo specifická, a to buď tradičně, nebo vzhledem k aktuální situaci. Odrážejí prioritu kvality života. Na jejich výběru se aktivně podílí veřejnost v daném místě.

III.) *Programové indikátory*

Programový indikátor je konstruován přímo na míru konkrétnímu strategickému cíli v daném koncepčním materiálu a umožňuje sledovat a vyhodnocovat míru jeho naplňování. Podle počtu strategických cílů tak vznikne sada programových indikátorů koncepčního dokumentu udržitelného rozvoje obce/města.

IV.) *Agregované indikátory*

Pro tento typ indikátorů je charakteristická snaha o agregaci velkého počtu i relativně nestejnorodých komponentů, do jednoho konečného ukazatele/indexu. Tak jsou vytvářeny například Index lidského rozvoje (HDI), Index environmentální udržitelnosti (ESI) či ekologická stopa. V tomto případě nám hodnota indexu/ukazatele dává odpověď na celý problémový okruh. Jedno číslo hodnotí celý soubor procesů ve vybrané oblasti, v některých případech i napříč sektory. Metodika výpočtu těchto indexů je ale poměrně složitá a vyžaduje individuální přístup, tak aby výsledek byl zatížen co nejmenší chybou a splňoval požadovanou objektivnost a reprezentativnost.

V.) *Titulkové indikátory*

Pro komunikaci s veřejností, pro zobecnění a porovnávání změn v souvislosti s implementací plánu je výhodné použít sadu tzv. titulkových indikátorů. Titulkové indikátory musí být srozumitelné pro média, politiky a širokou veřejnost, musí jich být omezený počet, jejich sada by měla zahrnovat všechny pilíře udržitelného rozvoje, měla by umožnit popsat trendy a srovnání s dalším obcemi/městy České republiky.

VI.) Indikátorové sady a rámce udržitelného rozvoje pro obec/město

Je soubor vhodně vybraných indikátorů přímo na míru pro obce či města. Tento soubor může být tvořen různými typy indikátorů (ECI, specifické, agregované, apod.). Indikátorovou sadou udržitelného rozvoje pro malé obce I. a II. stupně se zabývají následující kapitoly. Indikátory resp. ukazateli rozumíme jakákoliv číselná fakta, tedy data (proměnné, indexy a jiné odvozené kvantitativní charakteristiky, které mají a nebo mohou mít vztah ke kvalitě lidského života a udržitelnému rozvoji²³.

2.2 Indikátorové sady

Sady indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni lze rozdělit z hlediska několika kritérií. Komplexnost sady, využitelnost, zaměření, počet použitých indikátorů či pokrytí jednotlivých oblastí udržitelného rozvoje. Pro tuto práci bylo použito *geografické hledisko* – v rámci jaké úrovně je navržená sada aplikována. Přestože jde o místní indikátory, některé sady aspirují na využití v globálním měřítku a jiné v celoevropském měřítku. Tyto sady doplňujeme o vybrané reprezentativní národní/regionální sady indikátorů místního udržitelného rozvoje (Velká Británie a Vlámsko) a indikátory navržené na různých úrovních v České republice. Přehled analyzovaných sad seříděných podle geografického hlediska je uveden v tabulce 1.²⁴

Tabulka 1 Sady indikátorů udržitelného rozvoje podle geografického hlediska

Úroveň				
Globální	MDG	CEROI		
Evropská	ECI	TISSUE	Urban audit	Status
Národní/regionální	Velká Británie	Vlámsko		
ČR	Indikátory udržitelného rozvoje ČR	Indikátory pro malé obce		

Zdroj: TŘEBICKÝ V, POMALIŠOVÁ, M.: Analýza existujících sad indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni k výzkumnému projektu MMR-WD 69-07-4, Praha, 2007

V této práci je podrobněji analyzována sada indikátorů pro malé obce, tedy obce I. a II. stupně.

²³ MEDERLY, P; TOPERCER, J ; NOVÁČEK, P.): *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje – kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup*. Praha : CESES, 2004. 117 s.

²⁴ TŘEBICKÝ V, POMALIŠOVÁ, M.: Analýza existujících sad indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni k výzkumnému projektu MMR-WD 69-07-4, Praha, 2007

3 Sada indikátorů pro malé obce

Sledování těchto indikátorů a jejich interpretaci může technicky zajišťovat přímo obecní či městský úřad, zapojit se mohou občanská hnutí, pomoci mohou studenti a žáci. Výbornou půdou pro vznik místní iniciativy v tomto směru je realizace místní Agendy 21 nebo zapojení se do Národní sítě Zdravých měst ČR.

Odpověď na otázku: Proč měřit udržitelný rozvoje na lokální úrovni, je obsažena mj. v Agendě 21, § 40.4: „Všeobecně používané indikátory, jako je například hrubý národní produkt nebo údaje o jednotlivých přírodních zdrojích či míře znečištění, neindikují dostatečně jasně, do jaké míry je nastoupena cesta směrem k trvalé udržitelnosti. Nepoužívá se metod, které by hodnotily interakce mezi rozvojem v jednotlivých sektorech, jako je životní prostředí, růst populace, sociální a ekonomické otázky. Tyto metody zatím nejsou k dispozici. Je třeba vytvořit indikátory udržitelného rozvoje tak, aby se postupně vytvořila pevná základna pro rozhodovací procesy na všech úrovních a aby se tak přispělo k dosažení udržitelnosti integrovaných systémů životního prostředí a rozvoje....“

Sada indikátorů udržitelného rozvoje pro malé obce a města byla sestavena v roce 2005 občanským sdružením TIMUR ve spolupráci s Českým statistickým úřadem a společností Enviconsult. Vedla je k tomu snaha o definování možnosti hodnocení udržitelnosti rozvoje i v těch nejmenších obcích České republiky. Jako pilotní municipality byly do hodnocení zahrnuty obce Středočeského a v druhé fázi Ústeckého kraje.

V České republice je to první a zatím jediná sada, která je účelově vytvořena pro malé obce (obce I. a II. stupně), tedy pro všechny obce s výjimkou obcí s rozšířenou působností. Indikátory této sady by měly jednotnou formou charakterizovat jejich stav jak po stránce ekonomické, ekologické či sociální. Obce by tak měly dostat základní odpověď, jak si na tom stojí se svým rozvojem. Důležitým aspektem je také to, že většinu vybraných indikátorů si mohou obce přizpůsobit svým potřebám a je tedy do určité míry také ukazatelem funkčnosti a úspěchu místní samosprávy.

3.1 Metodika indikátorů pro malé obce

Metodika indikátoru pro malé obce obsahuje návod na výpočet 15 indikátorů rozvoje, zjišťujících úroveň kvality života, stav a vývoj v obcích. Obsahuje též charakteristiky jednotlivých indikátorů včetně jejich vypovídající schopnosti. Cílem sledování těchto indikátorů je poskytnout obyvatelům jasný přehled o tom, jak si obec stojí ve všech směrech udržitelného rozvoje. Následující metodika indikátorů je uvedena z publikace „Manuál zpracování a využití sady indikátorů pro malé obce“²⁵. Tato sada indikátorů byla v roce 2007 aktualizována, v níže uvedené tabulce jsou již uvedena data pouze aktuální.

Tabulka 2 Sada indikátorů pro malé obce

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	roční
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/ obyv.	roční
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení	počet/ 1000obyv.	Roční

²⁵ HŘEBÍK, Š; TŘEBICKÝ, V. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce*. Praha : EnviConsult, s.r.o., 2007. 48 s. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/cz/indikatory/zrcadlo-mistni-udrzitelnosti-3.html>>. ISBN 978-80-239-8594-8.

		v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel		
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční
	Podíl stárnoucí populace	Osoby staré 60 let a starší z celkového počtu obyvatel obce	%	Roční
	Podíl mladé populace	Osoby mladší 15 let z celkového počtu obyvatel obce	%	Roční
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období	počet	Roční
	Celkové saldo obyvatel	Změna počtu obyvatel (přirozenou či umělou migrací) mezi jednotlivými lety	%	Roční
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční
	Celková produkce KO	Celkové množství komunálního dopadu vzniklého na území obce na jednoho obyvatele	kg/obyv.	Roční
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vytríděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Míchal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční

	Dokončené byty	Počet dokončených bytů na 1000 obyvatel	počet/1000obyvatel	roční
--	-----------------------	---	--------------------	-------

Zdroj: vlastní zpracování dle předlohy HŘEBÍK, Š; TŘEBICKÝ, V. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce*. Praha: EnviConsult, s.r.o., 2007. 48 s. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/cz/indikatory/zrcadlo-mistni-udrzitelnosti-3.html>>. ISBN 978-80-239-8594-8.

3.2 Charakteristika vybraných obcí

Předpokladem této práce je, že není problém tuto navrženou sadu aplikovat do praxe, všechny údaje potřebné pro tuto analýzu jsou snadno zjistitelné, tudíž obce ji mohou využívat kromě zrcadla svého stavu i k porovnání mezi sebou. Pro ověření těchto předpokladů byly záměrně vybrány obce jak pouze I., tak i obce II. stupně s pověřeným obecním úřadem, aby se zjistila i případná rozdílnost dostupnosti informací mezi obcemi těchto kategorií.

Všechny obce jsou z Pardubického kraje, z okresu Chrudim. Jedná se o obce Bojanov, Horní Bradlo, Krásné, Trhová Kamenice a Nasavrky. Jednotlivé obce jsou představeny jednak obecnou charakteristikou a zejména pomocí navržené sady indikátorů pro malé obce.

3.3.1 Metoda sledování

Zdrojem dat pro výpočet indikátorů jsou ČSÚ, zejména městská a obecní statistika (MOS), databáze Ministerstva financí (ARIS), úřadu práce, databáze jízdních řádů IDOS a informace získané od samotných obcí. Údaje pro charakteristiku obcí byly čerpány z internetového zdroje Města a obce²⁶.

²⁶ *Města a obce* [online]. 1996-2011 [cit. 2011-04-29]. Veřejná správa online. Dostupné z WWW: <<http://mesta.obce.cz>>

Obrázek 2 Mapa okresu Chrudim

Zdroj: *Města. a obce* [online]. 1996-2011 [cit. 2011-04-29]. Veřejná správa online. Dostupné z WWW: <http://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3603>

3.3.2 Bojanov

Městys Bojanov leží na území okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Chrudim. Obec Bojanov se rozkládá asi patnáct kilometrů jihozápadně od Chrudimy. Na území této obce žije trvale 646 obyvatel. Protéká zde řeka Chrudimka. Bojanov se dále dělí na osm částí, konkrétně to jsou: Bojanov, Holín, Horní Bezděkov, Hořeleč, Hrbokov, Hůrka, Kovářov a Petrkov. Samosprávu obce vykonává 9 zastupitelů včetně zvoleného starosty. Rozpočet obce je 6, 5 mil. Kč. Obec je součástí mikroregionu Hlinecko a mikroregionu Centrum Železných hor.

Školou povinné děti mohou v obci navštěvovat základní školu vyššího stupně a pro děti jež do školy ještě nechodí, je zde mateřská školka. Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště a další sportoviště. Dále bychom v obci našli knihovnu, kostel a hřbitov. V obci Bojanov má ordinaci jeden praktický lékař. Z další občanské vybavenosti je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci i veřejný vodovod.

Městys Bojanov leží v průměrné výšce 428 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1329. Celková katastrální plocha obce je 1782 ha, z toho orná půda zabírá pouze patnáct procent. Lesy rostou asi na jedné polovině katastrálního výměru obce. Značnou část katastrální výměry tvoří trvalé travní porosty.

V současné době je velkým zaměstnavatelem družstvo Technolen.

Tabulka 3 Sada indikátorů pro malé obce - Bojanov

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	roční	162,3	164,8
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	13,41	7,49
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	4,3	4,9
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/ obyv.	roční	2,07	2,02
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	6,9	4,9
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,78	1,93
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období	počet	Roční	-7	4
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	0	0
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční	9	12,74
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vyříděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	7,1	7,8
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Michal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	5,86	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	43,6	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	0	0

15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	46,73 (rok 2009)
----	-----------------------------	------------------------------	---------------------	-------	------------------

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.3 Horní Bradlo

Vesnice Horní Bradlo patří územně do okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Chrudim. Obec Horní Bradlo se rozkládá asi devatenáct kilometrů jižně od Chrudimi. Osídlení této menší vesnice dosahuje zhruba počtu 460 obyvatel. Protéká zde řeka Chrudimka. Horní Bradlo se dále dělí na sedm částí, konkrétně to jsou: Dolní Bradlo, Horní Bradlo, Javorné, Lipka, Travná, Velká Střítež a Vršov. Samosprávu obce vykonává 9 zastupitelů včetně uvolněného starosty. Rozpočet obce je 8,6 mil. Kč. Obec je součástí mikroregionu Hlinecka a mikroregionu Centrum Železných hor. Mezi hlavní investice patří v současné době výstavba nových parcel a příprava výstavba kanalizace a ČOV.

Školáci mají v obci možnost navštěvovat jednu základní školu nižšího stupně a pro děti jež do školy ještě nechodí, je zde mateřská školka. Pro využití volného času je v obci k dispozici koupaliště, sportovní hřiště a další sportoviště. Dále bychom v obci našli kino a kostel. Z další občanské vybavenosti je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat veřejný vodovod. Vesnice Horní Bradlo leží v průměrné výšce 510 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1329. Celková katastrální plocha obce je 2033 ha, z toho orná půda zabírá pouze šestnáct procent. Trochu více než polovina výměry obce je porostlá lesem. Menší část plochy obce zabírají také louky (méně než jednu třetinu).

Obec je známá ruční výrobou skleněných ozdob, vyráběné v místní provozovně družstva Vánoční ozdoby – DUV družstvo. V současnosti je družstvo největším výrobcem ručně vyráběných a malovaných skleněných vánočních ozdob v ČR. Řadí se rovněž mezi největší výrobce v EU. Pro obec to znamená příliv dětí do mateřské a základní školy a celkově relativně nízkou nezaměstnanost. Druhým největším zaměstnavatelem je Zemědělská a.s., Horní Bradlo, (dřívější JZD), které patří v současnosti k velmi prosperujícím podnikům.

Tabulka 4 Sada indikátorů pro malé obce - Horní Bradlo

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	roční	230	232
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	41	46,73
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	3,5	4,6
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/obyv.	roční	0,685	1,938
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	4,4	6,3
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,48	1,56
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob za stejné období	počet	Roční	12	8
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	0	0
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční	7	9,63
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vytríděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	8,6	9,2
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Míchal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	6,34	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	39,39	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	0	0
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	32,4 (rok 2009)	

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.4 Krásné

Vesnice Krásné leží na území okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Chrudim. Obec Krásné se rozkládá asi šestnáct kilometrů jižně od Chrudimky. Trvalý pobyt na území této menší vesnice má nahlášeno 151 obyvatel. Krásné se dále dělí na tři části, konkrétně to jsou: Chlum, Krásné a Polánka. Samosprávu obce vykonává 7 zastupitelů včetně uvolněného starosty. Rozpočet obce je 7,4 mil. Kč. Obec je součástí mikroregionu Hlinecka a mikroregionu Centrum Železných hor. Dále bychom v obci našli knihovnu.

Vesnice Krásné leží v průměrné výšce 605 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1329. Celková katastrální plocha obce je 726 ha, z toho orná půda zabírá pouze dvacet sedm procent. Lesy rostou asi na jedné polovině katastrálního výměru obce. Menší část plochy obce zabírají také louky (méně než jednu třetinu).

V roce 2009 se obci podařilo získat mimořádně velkou dotaci 3,5 mil. na údržbu zeleně.

Tabulka 5 Sada indikátorů pro malé obce - Krásné

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	roční	255	264,9
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	20,56	16,45
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	5,1	4,5
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/obyv.	roční	3,68	31,76
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	2,7	3,2
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,95	1,95
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob za stejné	počet	Roční	-1	-1

		období				
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	0	0
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční	4,5	3,6
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vyříděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	8,4	8,8
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Míchal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	2,18	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	57,78	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	26	77
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	33,11 (rok 2009)	

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.5 Nasavrky

Vesnice Nasavrky se nachází na území okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Chrudim. Obec Nasavrky se rozkládá asi třináct kilometrů jižně od Chrudimy. Území této středně velké obce trvale obývá asi 1610 obyvatel. Nasavrky se dále dělí na osm částí, konkrétně to jsou: Březovec, Drahotice, Libáň, Nasavrky, Nová Ves, Obořice, Ochoz a Podlíšťany. Samosprávu obce vykonává 15 zastupitelů včetně uvolněného starosty. Rozpočet obce je 17,3 mil. Kč. Obec je součástí mikroregionu Centrum Železných hor.

Na školní docházku využívají děti v obci základní školu vyššího stupně a pro děti jež do školy ještě nechodí je zde mateřská školka. Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště a další sportoviště. Dále bychom v obci našli knihovnu, kostel a hřbitov. V obci Nasavrky má ordinaci jeden praktický lékař a jeden zubař. Kromě toho je zde umístěn i domov s pečovatelskou službou. Z další občanské vybavenosti je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci, kanalizaci i veřejný vodovod.

Vesnice Nasavrky leží v průměrné výšce 475 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1318. Celková katastrální plocha obce je 1256 ha, z toho orná půda zabírá 42 %. Pětina katastru obce je osázena lesním porostem. Menší část plochy obce zabírají také louky (méně než jednu třetinu).

Nasavrky mají zpracovaný Program rozvoje města Nasavrky.

Tabulka 6 Sada indikátorů pro malé obce - Nasavrky

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	roční	194	199
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	46,73	62
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	3,5	5,3
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/obyv.	roční	3,455	10,215
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	8,1	9,3
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,26	1,02
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období	počet	Roční	19	3
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	0	0
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční	2,5	2
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vyříděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	12,5	12,3
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Michal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	2,24	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	46,88	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	0	0
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	41,44 (rok 2009)	

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.6 Trhová Kamenice

Městys Trhová Kamenice patří do dřívějšího okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je město Hlinsko. Obec Trhová Kamenice se rozkládá asi dvacet kilometrů jižně od k a osm kilometrů severozápadně od města Hlinsko. Trvalý pobyt na území této obce, jež se honosí titulem městys, má úředně hlášeno kolem 880 obyvatel. Protéká zde řeka Chrudimka. Trhová Kamenice se dále dělí na sedm částí, konkrétně to jsou: Hluboká, Kameničky, Petrkov 3.díl, Polom, Rohozná, Trhová Kamenice a Zubří. Samosprávu obce vykonává 7 zastupitelů včetně uvolněného starosty. Rozpočet obce je 11,5 mil. Kč. Obec je součástí mikroregionu Hlinecko.

V obci mohou děti docházet na základní školu vyššího stupně a předškoláci mohou chodit do školy mateřské. Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště a další sportoviště. Dále bychom v obci našli knihovnu, kino, kostel a hřbitov. V obci Trhová Kamenice má ordinaci jeden praktický lékař a jeden zubař. Kromě toho je zde umístěn i domov s pečovatelskou službou. Z další občanské vybavenosti je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci i veřejný vodovod.

Městys Trhová Kamenice leží v průměrné výšce 535 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1439. Celková katastrální plocha obce je 2049 ha, z toho orná půda zabírá pouze 21 %. Asi jedna třetina katastru obce je porostlá lesem. Menší část plochy obce zabírají také louky (méně než jednu třetinu)

Tabulka 7 Sada indikátorů pro malé obce - Trhová Kamenice

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	roční	233	244
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	41,9	55
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	4,7	5,1
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/ obyv.	roční	4,058	7,26

5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	5,6	7,8
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,34	1,06
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období	počet	Roční	4	15
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	0	0
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce	%	Roční	4	7,3
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vyříděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	7,3	6,9
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Michal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	2,47	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	45,35	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	0,0057	0,034
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	74,7(rook 2009)	

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.7 Třemošnice

Městečko Třemošnice se nachází na území okresu Chrudim a náleží pod Pardubický kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Chrudim. Obec Třemošnice se rozkládá asi dvacet kilometrů jihozápadně od Chrudimy. Území tohoto malého města trvale obývá asi 3240 obyvatel. Třemošnice se dále dělí na osm částí, konkrétně to jsou: Hedvikov, Kubíkovy Duby, Lhůty, Podhradí, Skoránov, Starý Dvůr, Třemošnice a Závratec. Samosprávu obce vykonává 15 zastupitelů včetně uvolněného starosty. Rozpočet obce je 33 mil. Kč.

Školáci mají v obci možnost navštěvovat základní školu vyššího stupně a předškoláci mohou chodit do školy mateřské. Pro využití volného času je v obci

k dispozici koupaliště, sportovní hřiště, stadion a další sportoviště. Dále bychom v obci našli knihovnu, kino a V obci Třemošnice mají lékařskou ordinaci dva praktičtí doktoři a dva stomatologové. Kromě toho je v zde umístěn i domov s pečovatelskou službou. Z další občanské vybavenosti je zde rovněž policejní stanice a poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci, kanalizaci i veřejný vodovod. Městem prochází železnice a je zde i železniční zastávka.

Městečko Třemošnice leží v průměrné výšce 301 metrů nad mořem. První zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1564. Celková katastrální plocha obce je 1903 ha, z toho orná půda zabírá pouze třicetšest procent. Asi jedna třetina katastru obce je porostlá lesem. Vzhledem k geografické poloze bychom našli v obci velmi málo ploch s travním porostem. V katastru obce jsou ovocné sady.

Tabulka 8 Sada indikátorů pro malé obce - Třemošnice

	Název indikátoru	Popis indikátoru	Jednotka	Sledování	2008	2009
1	Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	roční	175	181,3
2	Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	roční	14,45	30,25
3	Dluhová služba	Suma všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a souhrn plateb představující splátky dluhu (jistiny) a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům a dotacím souhrnného finančního vztahu (viz. metodika MF)	%	roční	-34,3	22,3
4	Přijaté dotace	Celková výše získaných finančních prostředků z dotací na 1 obyvatele	tis.Kč/obyv.	roční	6,31	2,85
5	Míra registrované nezaměstnanosti	Podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle	%	Roční	5,8	5,4
6	Dávky státní sociální podpory	Počet vyplacených dávek sociálního příplatku a příspěvku na bydlení v daném kalendářním roce na 1000 obyvatel	počet/1000obyv.	Roční	-	-
7	Index stáří	Podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více ku počtu obyvatel ve věku 0 –14 let	index	Roční	1,42	1,16
8	Migrační přírůstek	Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období	počet	Roční	-54	-34
9	Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV z celkového počtu obyvatel	%	Roční	95	95
10	Veřejné výdaje na životní prostředí	Podíl finančních prostředků na ochranu životního	%	Roční	3,8	3

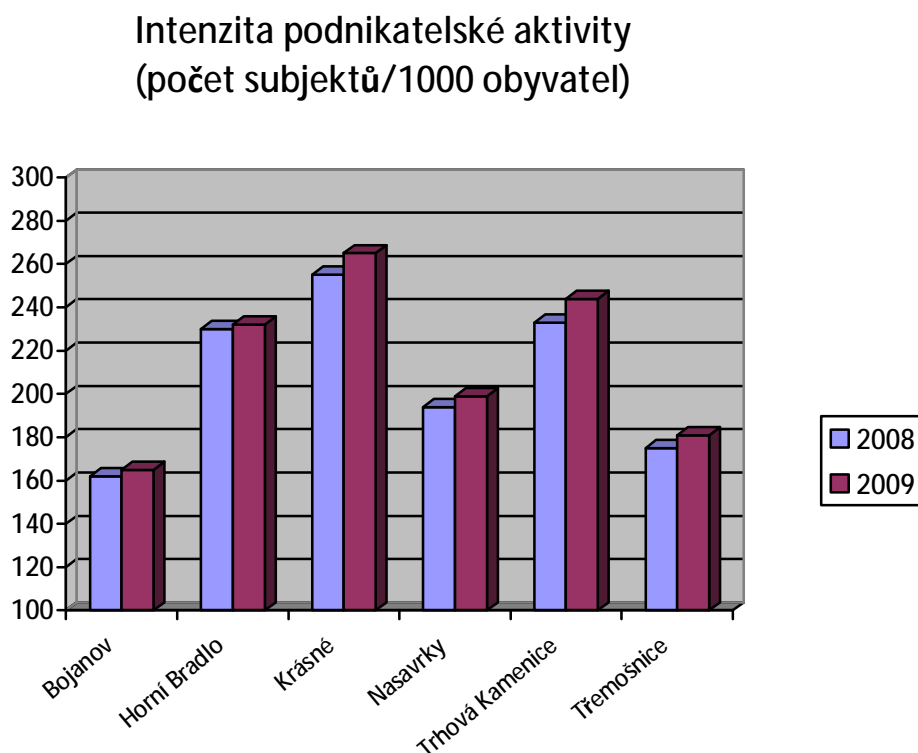
		prostředí z výdajové stránky rozpočtu obce				
11	Třídění komunálního Odpadu	Podíl vyříděných složek komunálního odpadu (papír, sklo, plasty, atd.) na celkové produkci komunálního odpadu	%	Roční	5,1	4,6
12	Ekologická stabilita	Koeficient ekologické stability k. ú. obce (viz. metodika Míchal 1985, upraveno)	koeficient	1 x 5 let	1,18	
13	Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských a parlamentních volbách odevzdali svůj hlas	%	1 x 4 roky	36,73	
14	Podpora nestátních neziskových organizací	Celkové množství finančních prostředků, které obec věnovala ze svého rozpočtu NNO se sídlem v dané obci	Kč/obyv.	Roční	0	35
15	Veřejná dopravní obslužnost	Počet spojů na 1000 obyvatel	počet/ 1000obyv.	Roční	20,04 (rok 2009)	

Zdroj: vlastní zpracování

4 Porovnání výsledků obcí

Nyní jsou doplněná data a výsledky indikátorů mohou být porovnány. Vybraná města z chrudimského okresu patří mezi obce I. stupně a mezi obce II. stupně, tedy obce s pověřeným obecním úřadem. Mezi obce II. stupně patří Třemošnice s 3160 obyvateli, Nasavrky s 1650 obyvateli a Nasavrky s 889 obyvateli. K obcím I. stupně patří Bojanov, který má momentálně 646 obyvatel, Horní Bradlo 469 obyvatel a nejmenší obec Krásné s 151 obyvateli.

Graf 1 Intenzita podnikatelské intenzity

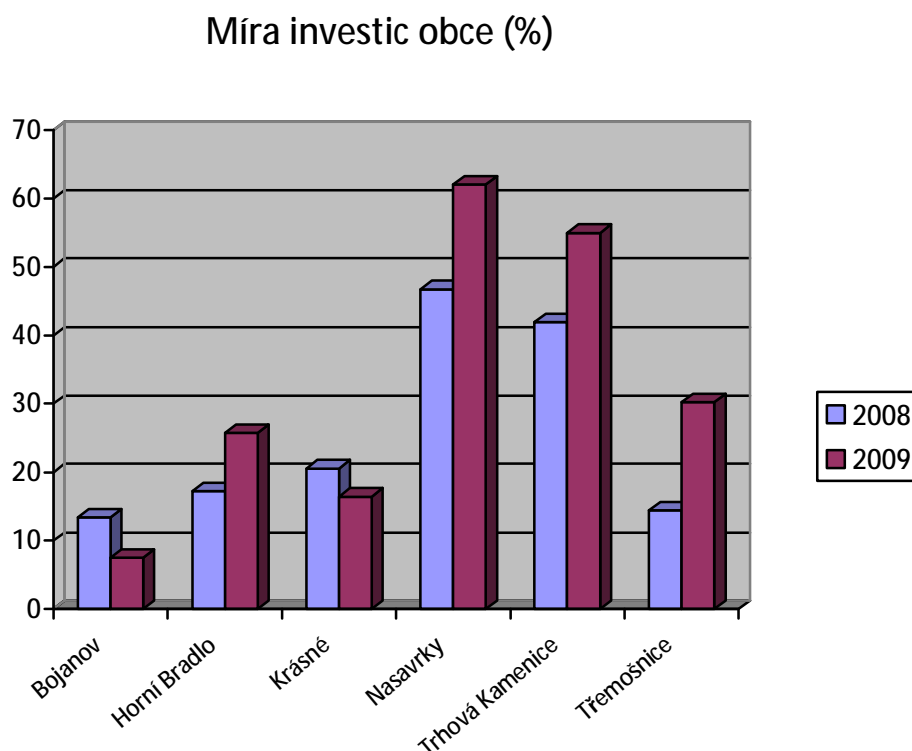

Zdroj: vlastní zpracování

Množství podnikatelských subjektů vypovídá o kvalitě podnikatelského prostředí v obci a o životaschopnosti obce. Je důležité, kolik drobných, ale i středních a větších, podnikatelských subjektů či živnostníků v obci je. Vypovídá to o množství nabízených služeb či možnostech zaměstnání v obci. Indikátor je vhodné doplnit o další ukazatele, které reflektují různé typy podnikatelských subjektů či členění subjektů podle počtu zaměstnanců. Jedním z nedostatků indikátoru je sloučení všech typů podnikatelských subjektů. Větší podniky s více zaměstnanci jsou pro obec bezesporu přínosnější než fyzická osoba.

Tento indikátor tedy zahrnuje však pouze subjekty, které mají své sídlo na území obce. Zároveň nerozlišuje velikost a právní formu subjektů. Například v obci Krásné je nejvíce podnikatelů, převážně jenom živnostníků, v Trhové Kamenici je velké množství menších firem a živnostníků, Třemošnice má zase jen dva významní zaměstnavatelé (Dako-CZ, a.s. a Kovolis Hedvikov, a.s.).

Graf 2 Míra investic obce

Zdroj: vlastní zpracování

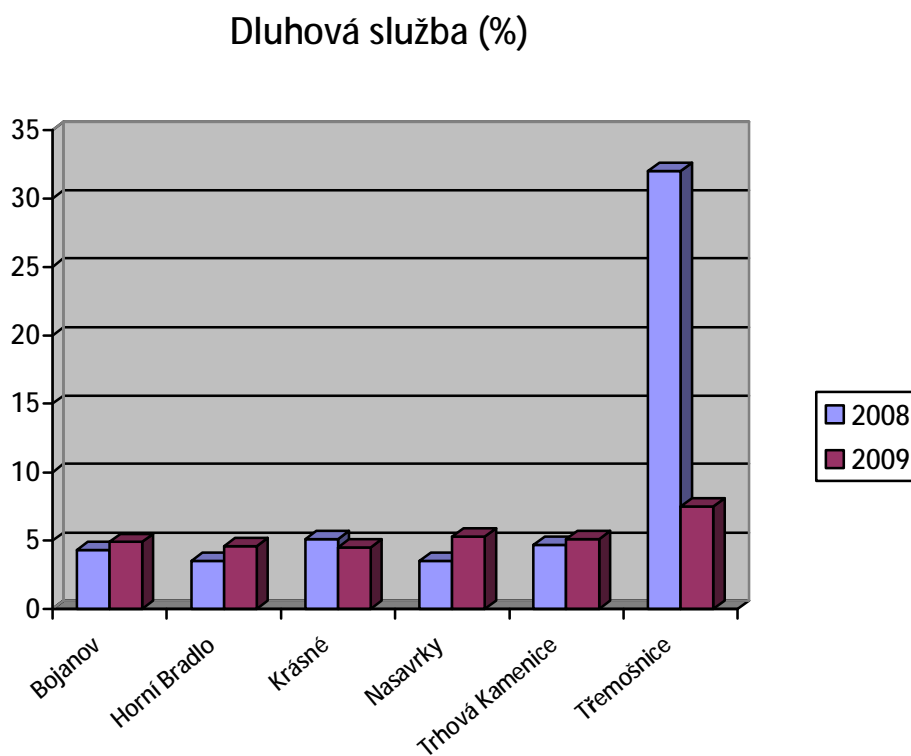
Indikátor vyjadřuje, jakou část výdajů obce představují investice, tedy prostředky vložené do tvorby kapitálu. Investice jsou v ekonomické teorii definovány jako kapitálová aktiva sestávající se ze statků, které nejsou určeny pro bezprostřední spotřebu, ale jsou určeny pro užití ve výrobě spotřebních statků nebo dalších kapitálových statků. Míra investiční aktivity obce bezprostředně souvisí s jejím budoucím rozvojem. Daří-li se samosprávě alokovat finanční prostředky pro výstavbu nových bytů, infrastruktury, školských, kulturních a sportovních zařízení, atp. obec nestagne, rozvíjí se a vytváří předpoklad zkvalitňování života svých obyvatel. Indikátor zahrnuje pouze investice veřejného sektoru v obci, často větší význam z hlediska rozvoje obce (např. pro řešení nezaměstnanosti) mají investice soukromého

sektoru na území obce. Proto bude vhodné do budoucna doplnit indikátor o údaje o těchto investicích.

V jaké míře obce investují do svého rozvoje, záleží často na tom, zda se jim podaří na zamýšlené projekty získat dotace. Obec si musí zvolit priority, na co se v daném roce zaměří. Náročnější investiční akce bývají rozloženy do více let.

Obce ve sledovaném období investovaly do výstavby základní technické vybavenosti a inženýrských sítí pro výstavbu rodinných domů (Trhová Kamenice, Třemošnice, Nasavrky, Horní Bradlo). Mezi investičními akcemi bylo například i odbahnění rybníků, výstavba komunikací a chodníků nebo rekonstrukce základních a mateřských škol (Trhová Kamenice, Bojanov, Horní Bradlo).

Graf 3 Dluhová služba

Zdroj: vlastní zpracování

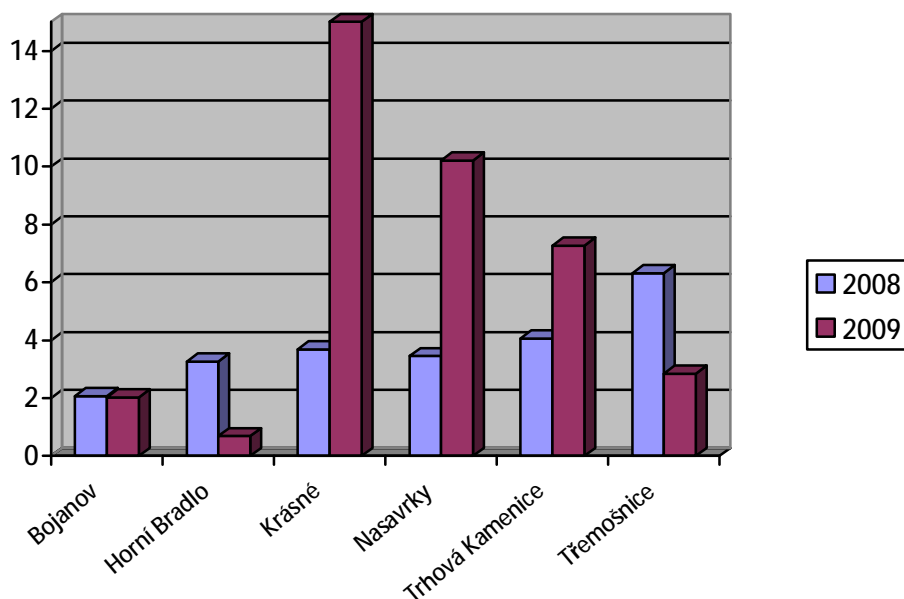
Ukazatel dluhové služby je jedním z indikátorů, jež sleduje zadluženost obce a její schopnost vypořádat se svými finančními závazky. Indikátor poukazuje na množství prostředků, které obec musí každý rok vynakládat na splácení svých závazků a do jisté míry je ovlivněn velikostí obce a příjmovou stránkou jejího rozpočtu. Menší

obce s nižším rozpočtem budou mít při nižší hodnotě indikátoru větší potíže se splácením než obce větší, které mají ukazatel dluhové služby vyšší. Důležitý je pro obec trend vývoje tohoto indikátoru, nikoliv jedna hodnota, která může odrážet jednu nákladnou investici, na kterou si obec vzala úvěr. Proto MF opustilo od používání závazného benchmarkingu, který byl v dřívějších letech stanoven na 30 %.

Ukazatel dluhové služby obce standardně sledují. Dluhová služba se ve vybraných obcích okresu Chrudim pohybuje okolo 5 %, maximálně do 10 %. Výjimku tvoří Třemošnice, tento nárůst byl způsoben jednorázovým splacením úvěru na průmyslovou zónu, na kterou byla poskytnuta dotace až v tomto roce.

Graf 4 Přijaté dotace

Přijaté dotace (tis. Kč/obyvatele)

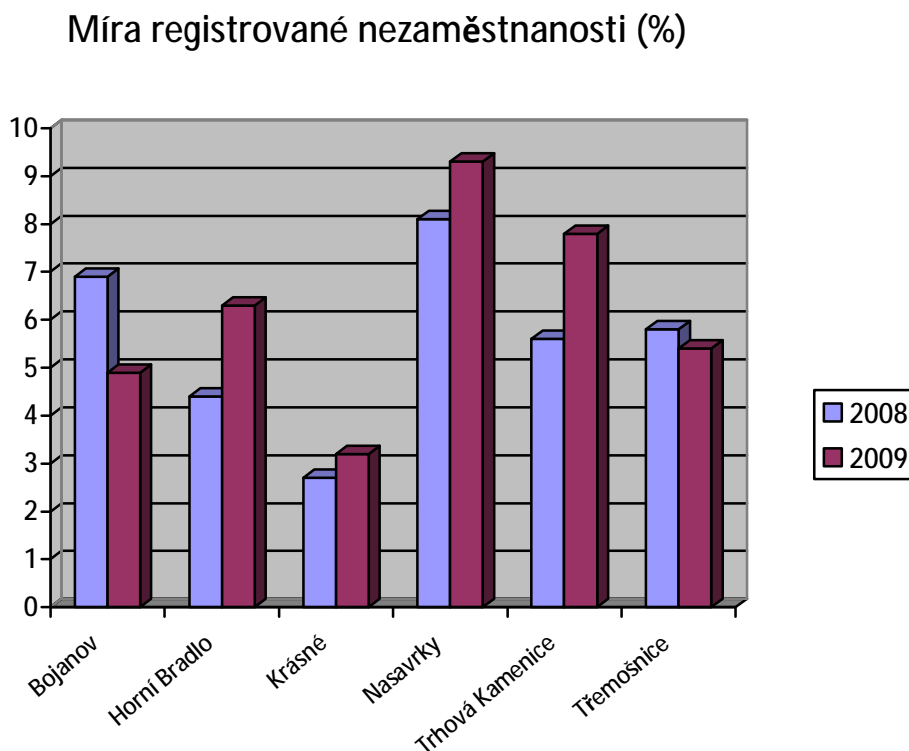

Zdroj: vlastní zpracování

Indikátor vypovídá o aktivitě obcí v oblasti získávání finančních prostředků z různých dotačních fondů (zdroje EU, zdroje národní, krajské či jiné), které jsou důležité pro financování či spolufinancování různých nejen rozvojových projektů. Indikátor hodnotí pouze dotace přijaté obcí či jejími složkami (příspěvkové organizace), nikoliv dalšími organizacemi v obci (např. NNO), které je mohou využít k rozvoji obce. Na druhou stranu indikátor nehodnotí využití dotací a jejich účel. Finanční prostředky zahrnuté do indikátoru proto nemusí přinášet kvalitativní rozvoj obce. Největší výkyv

v přijatých dotacích vidíme u obce Krásné, která získala v roce 2009 dotaci na údržbu zeleně 3,5 mil. Kč.

Graf 5 Míra registrované nezaměstnanosti

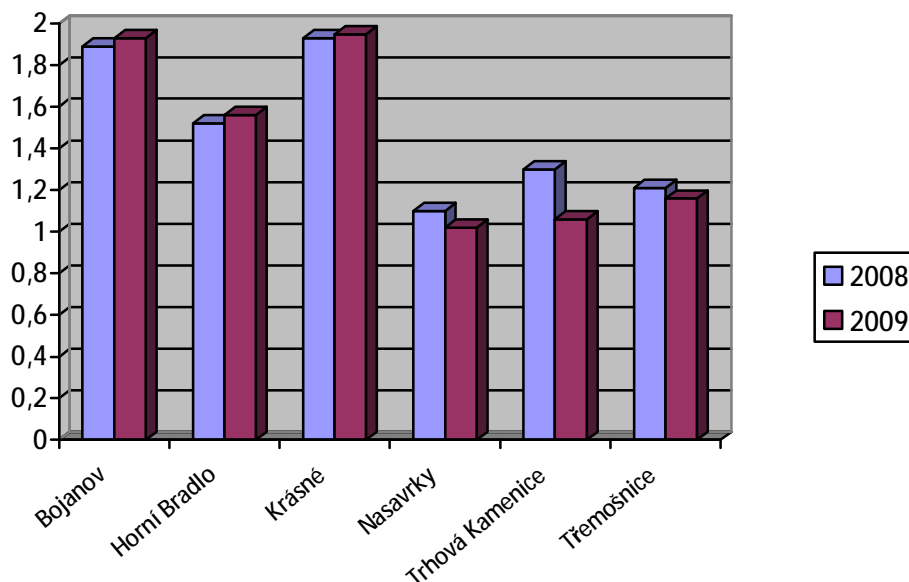
Zdroj: vlastní zpracování

Míra nezaměstnanosti představuje základní indikátor sociální dimenze udržitelného rozvoje. Jde zároveň o problém citlivě vnímaný občany a politiky českých měst. Sledování je standardně prováděno ve všech zemích EU a na všech úrovních v ČR. Indikátor je dobře metodicky podchycen a vychází z evidence úřadů práce. Je vhodné ho zkombinovat s dalšími indikátory v oblasti zaměstnanost a nezaměstnanost, a rozdělit podle pohlaví, věkových kategorií nebo doby trvání nezaměstnanosti. Indikátor neviduje neregistrované nezaměstnané nebo naopak eviduje ty, kteří jsou registrovaní na úřadu práce, avšak i nadále pracují v tzv. „šedé ekonomice“.

Míra registrované nezaměstnanosti se pohybuje v rozmezí 3 % až 10 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti byla ve sledovaných obdobích v obci Krásné, naopak nejvyšší míra nezaměstnanosti je v Nasavrkách, kde se pohybuje okolo 9 %.

Graf 6 Index stáří

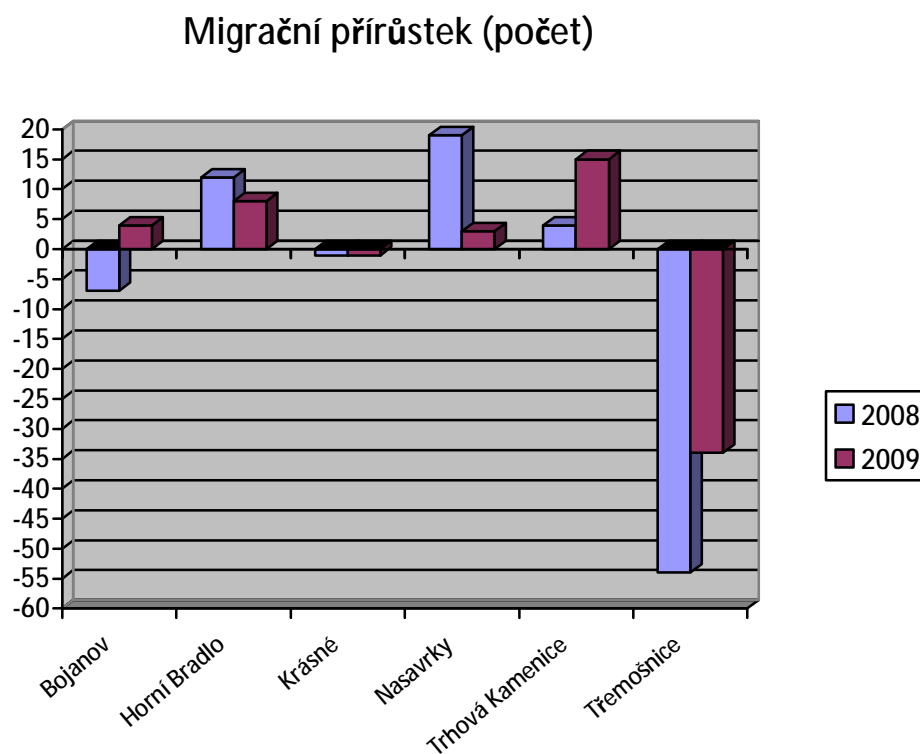
Index stáří (index)

Zdroj: vlastní zpracování

Indikátor udává poměr obyvatel v poproduktivním a předproduktivním věku. Pokud je hodnota = 1 je poměr obou skupin vyrovnán a čím je nižší než 1, tím více převládá podíl obyvatel v předproduktivním věku. Indikátor úzce souvisí s vývojem populační struktury resp. s vývojem počtu obyvatel. Vyšší podíl starších osob v populaci indikuje demografické stárnutí populace, které sebou přináší i vyšší náklady na sociální a zdravotní služby. Ukazatel především naznačuje možný vývoj počtu obyvatel obce a tím vyhlídky pro rozvoj obce do budoucna. Data dobře vypovídají o poměru obyvatel v poproduktivním a předproduktivním věku. V České republice se však hranice odchodu do důchodu pohybuje (mírně narůstá) a je rozdílná u žen a mužů. Přesto je však možné brát údaje o počtu osob nad 65 let jako vypovídající. Ve všech obcích převažuje počet starších osob, téměř dvojnásobně v obci Krásné a v Bojanově. Nejvíce vyvážený stav starších a mladších osob je v Nasavrkách, Trhové Kamenici a také v Třemošnici.

Graf 7 Migrační přírůstek

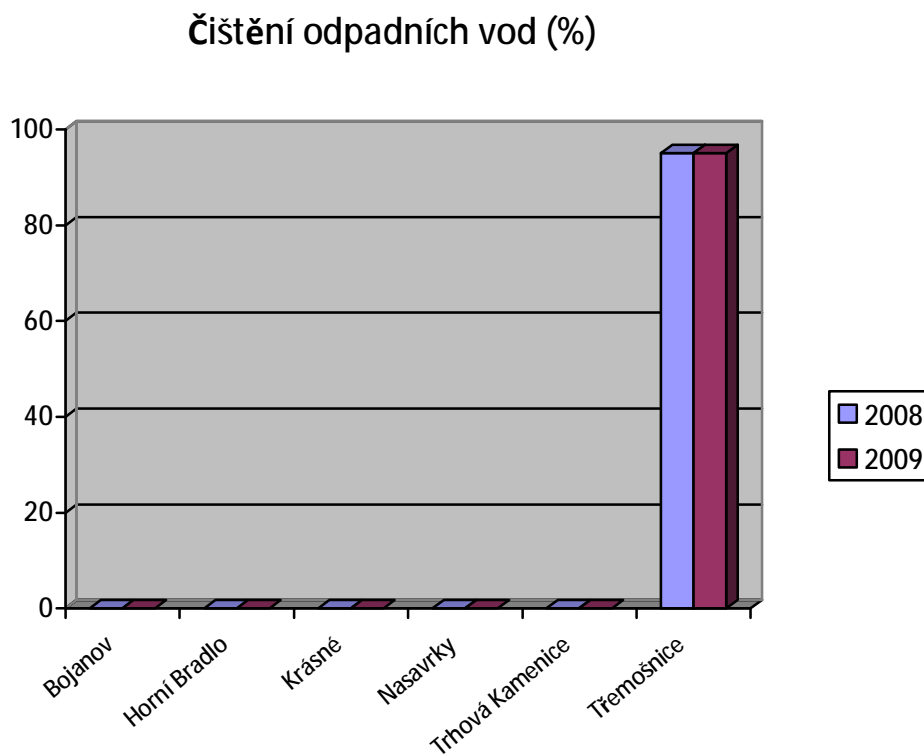

Zdroj: vlastní zpracování

Indikátor udává nárůst či pokles obyvatel obce způsobený migrací. V případě, že je hodnota indikátoru kladná – počet obyvatel v obci narůstá. Naopak v případě, že je hodnota záporná – počet obyvatel v obci klesá. Obecně platí, že pokud počet obyvatel roste, v obci dochází k rozvoji. Údaj vypovídá pouze o změně počtu obyvatel v závislosti na migraci resp. stěhování (přistěhování a odstěhování). Počet obyvatel v obci se mění také v souvislosti s tzv. přirozeným přírůstkem obyvatelstva, tedy narozením a úmrtím. Indikátor nepostihuje obyvatele, kteří v obci sice žijí, ale nemají v ní trvalé bydliště (např. cizinci, chataři...).

Nejvíce se lidé stěhují do Nasavrky a Trhové Kamenice, naopak s největším úbytkem obyvatel se potýkají v Třemošnici. Obec Krásné je zároveň jediným městem, kde nedošlo ve sledovaném období k úbytku obyvatel.

Graf 8 Čištění odpadních vod

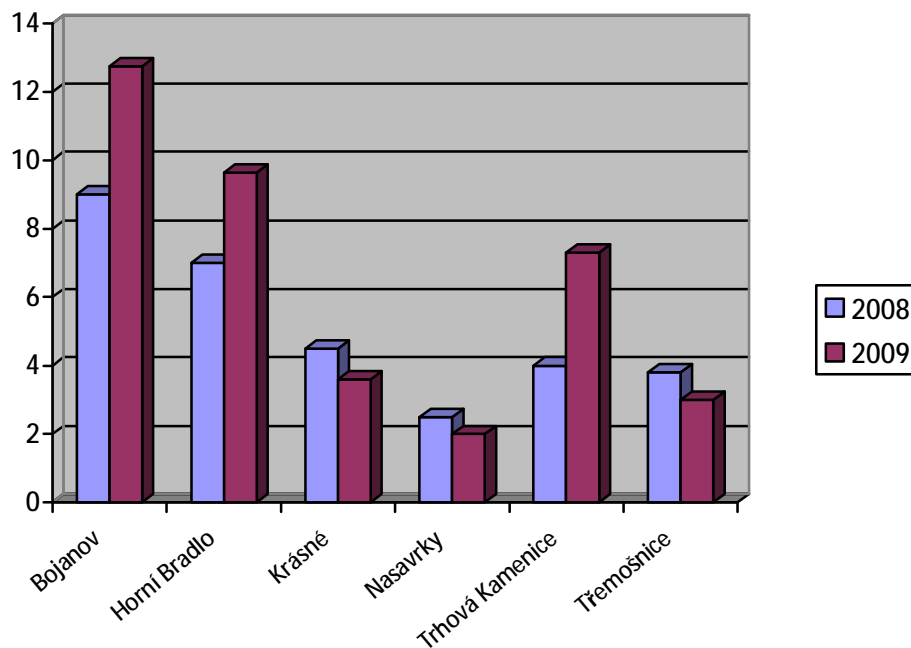
Zdroj: vlastní zpracování

Procento a stupeň čištění odpadních vod je jedním ze základních měřítek udržitelnosti rozvoje města a jeho přístupu k udržitelnému využití a spotřebě vody. Cílem je v tomto indikátoru dosáhnout hodnoty 100 % a poté již sledovat kvalitu vyčištěných odpadních vod pomocí dalších indikátorů. Obce často nesledují, jaké procento obyvatel bydlí v domech napojených na kanalizaci s čištěním odpadních vod. Indikátor rovněž nepostihuje jiné typy ČOV (kořenové...). Indikátor lze rozšířit na základě údajů sbíraných městem nebo provozovatelem vodovodní a kanalizační sítě.

Podle směrnice Rady Evropské unie měly být napojeny na ČOV do roku 2010 všechny obce nad 2000 obyvatel. K 30. lednu 2011 nemělo příslušně upravené čističky 137 obcí. Desítky starostů si stěžují, že závazek státu nejsou schopni splnit, protože nemají dostatek vlastních finančních zdrojů a dotace nedostanou. Třemošnice jako jediná obec je napojena na kanalizaci s koncovou ČOV. V Nasavrkách a v Horním Bradle, které sice do této kategorie nespádají, se v současné době výstavba čistírny odpadních vod připravuje. Pro ostatní sledované obce by byla výstavba ČOV finančně náročná a plánuje se pouze výhledově.

Graf 9 Veřejné výdaje na životní prostředí

Veřejné výdaje na životní prostředí (%)

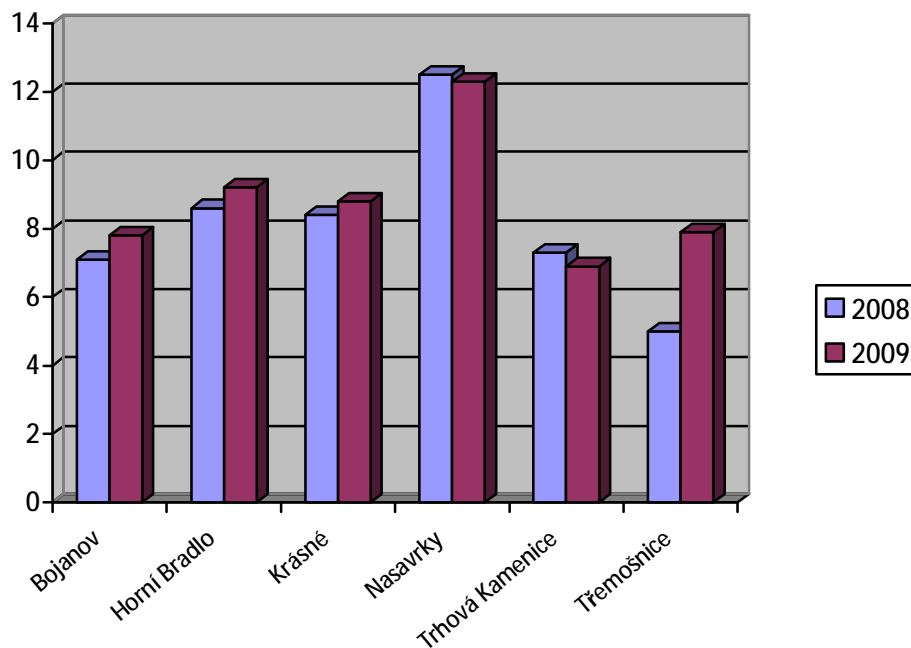

Zdroj: vlastní zpracování

Financování ochrany životního prostředí je jedním ze základních principů udržitelného rozvoje a rozvoje obce. Pro detailnější představu o struktuře výdajů je vhodné rozčlenit data podle oblasti, do které finance směřují (ochrana vod, ochrana ovzduší, ochrana přírody...). Indikátor nepostihuje financování ochrany životního prostředí z mimorozpočtových prostředků a z prostředků jiných organizací (NNO, firmy, soukromé investice). To, že obec uvolní finanční prostředky na ochranu životního prostředí, samo o sobě neznamená, že se tyto prostředky vynakládají účelově, efektivně a cíleně.

Graf 10 Třídění komunálního odpadu

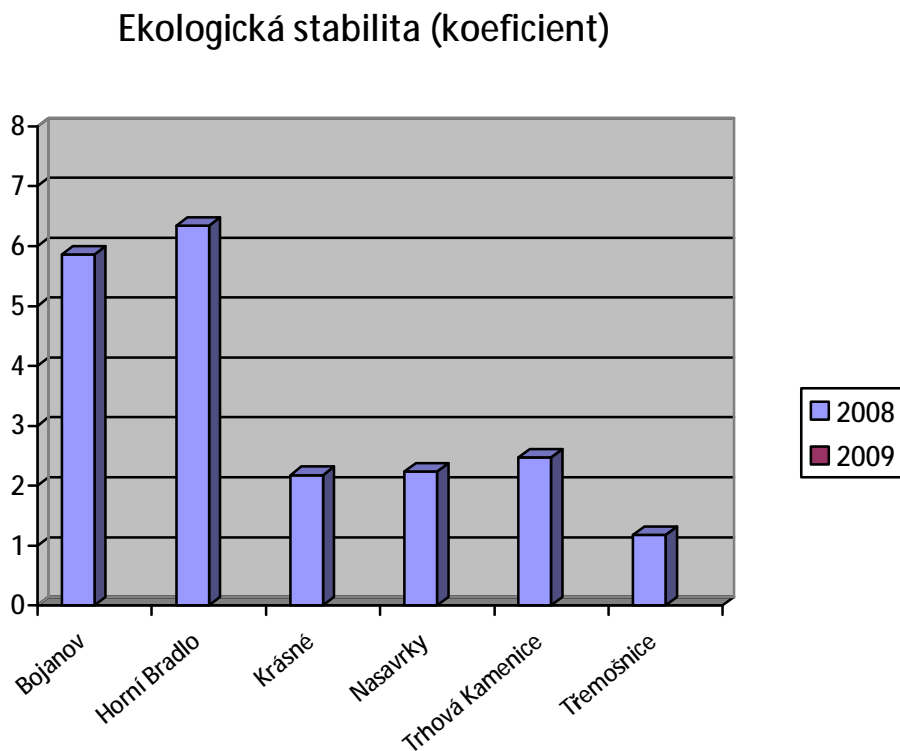
Třídění komunálního odpadu (%)

Zdroj: vlastní zpracování

Podíl vytríděných složek komunálního odpadu (papír, plast směsný, PET lahve, sklo bílé i barevné, nápojový kartón, kovy, nebezpečný odpad, biologický odpad, elektrošrot, baterie a velkoobjemový odpad) na celkové produkci odpadu (komunálního a vytríděných složek komunálního odpadu). Množství vytríděného odpadu je základním indikátorem udržitelného hospodaření se surovinami v obci, protože svědčí o ochotě a uvědomění občanů i místní správy měnit své vzorce chování ve vztahu k životnímu prostředí. Zachycuje pouze odpad oficiálně zpracovaný prostřednictvím veřejných služeb apod., tj. nezahrnuje např. bioodpad kompostovaný na kompostech u rodinných domů.

Graf 11 Ekologická stabilita

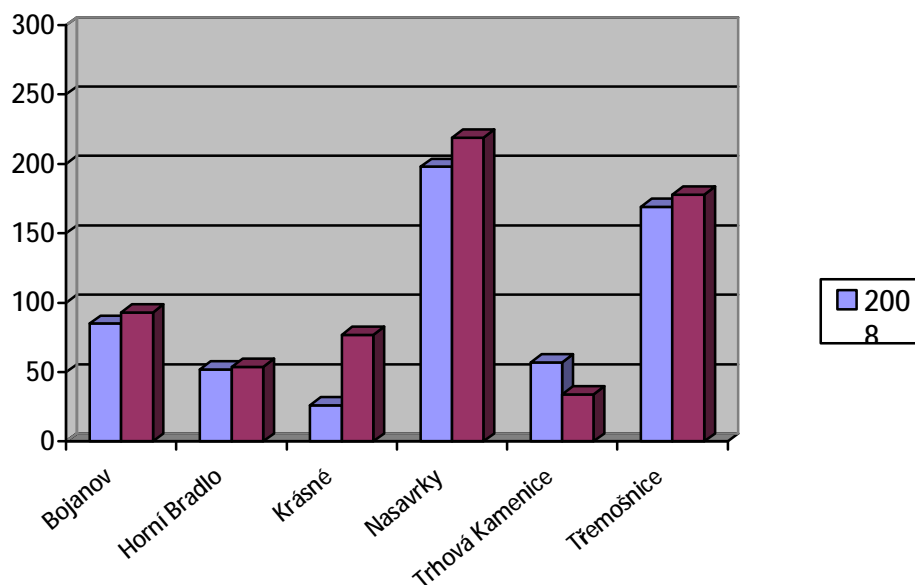
Zdroj: vlastní zpracování

Míra ekologické stability urbanizovaného území hodnotí udržitelnost využití jednotlivých částí území („land use“) obce a je důležitým aspektem kvality životního prostředí i kvality života občanů obce. Plánování využití území je strategickým rozhodnutím, které dlouhodobě ovlivní život v obci a bezprostředně se dotýká všech oblastí rozvoje.

Nejvyšších hodnot ze sledovaných obcí chrudimského okresu dosahují Horní Bradlo a Bojanov, které leží v CHKO Železné hory. Naopak nejmenší hodnoty jsou v Třemošnici, kde více převažuje orná půda.

Graf 12 Podpora nestátních neziskových organizací

Podpora NNO (Kč/obyvatele)

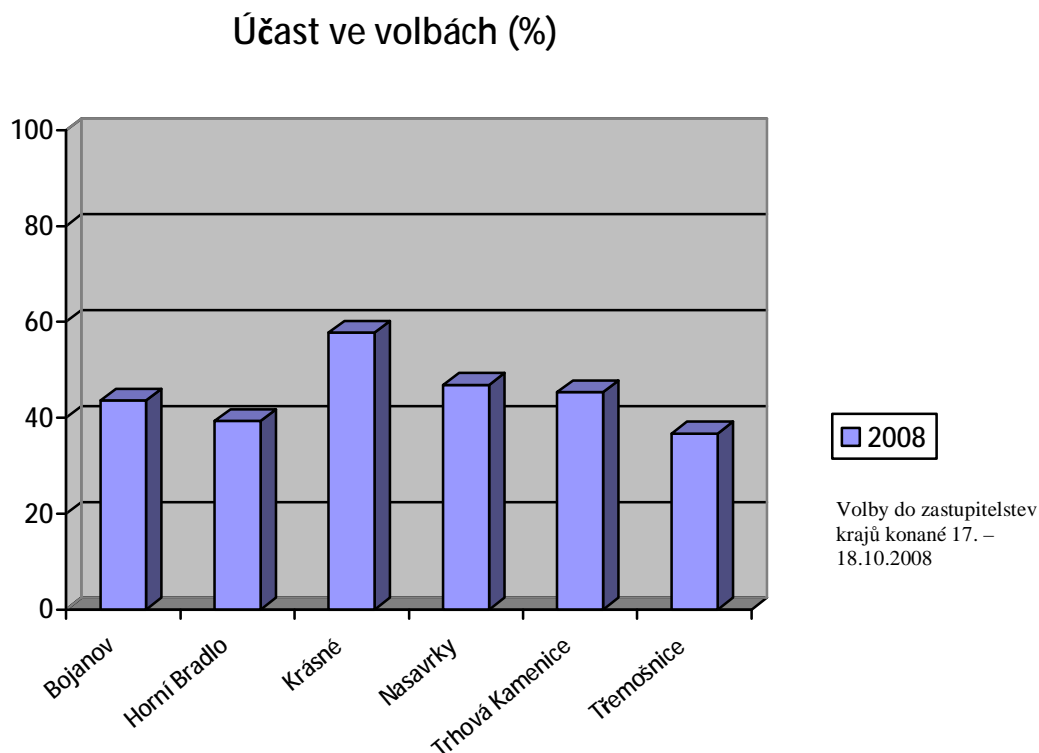
Zdroj: vlastní zpracování

Fungování spolkového života je klíčovým motorem rozvoje obce. Možnost setkávání se, komunikace rozhodování v obci je z velké míry umožněno díky fungování řady spolků. Do kategorie NNO spadají občanská sdružení, nadace, obecně prospěšné organizace a „tradiční“ spolky jako rybáři či sportovci. Z toho důvodu je nezbytné, aby i obec v rámci svého rozpočtu uvolňovala finanční prostředky podporující místní NNO či místní spolky. Indikátor nehodnotí kvalitu spolkového života a neziskové sféry v obci ani šíři její „základny“. Indikátor je vhodné kombinovat s jinými (index občanské společnosti, počet NNO na obyvatele, počet členů spolků a NNO v obci...). NNO a spolky jsou financovány také z dalších zdrojů, než je rozpočet obce. Tento aspekt indikátor nepostihuje, ale vypovídá o ochotě obce finančně podporovat aktivity těchto organizací se sídlem v obci. Nepřímo odráží důležitost, jakou samospráva rozvoji občanské společnosti přikládá.

Největší objem finančních prostředků po přepočtení na obyvatele poskytují místním organizacím Nasavrky, a to zejména občanskému sdružení Boii, které se zaměřuje na pořádání kulturních akcí s keltskou tematikou a tím podporuje rozvoj kulturního života a turistického ruchu v obci.

Vyrovnané příspěvky poskytuje místním organizacím Třemošnice, nejméně vzhledem k ostatním obcím přispívá Trhová Kamenice.

Graf 13 Účast ve volbách

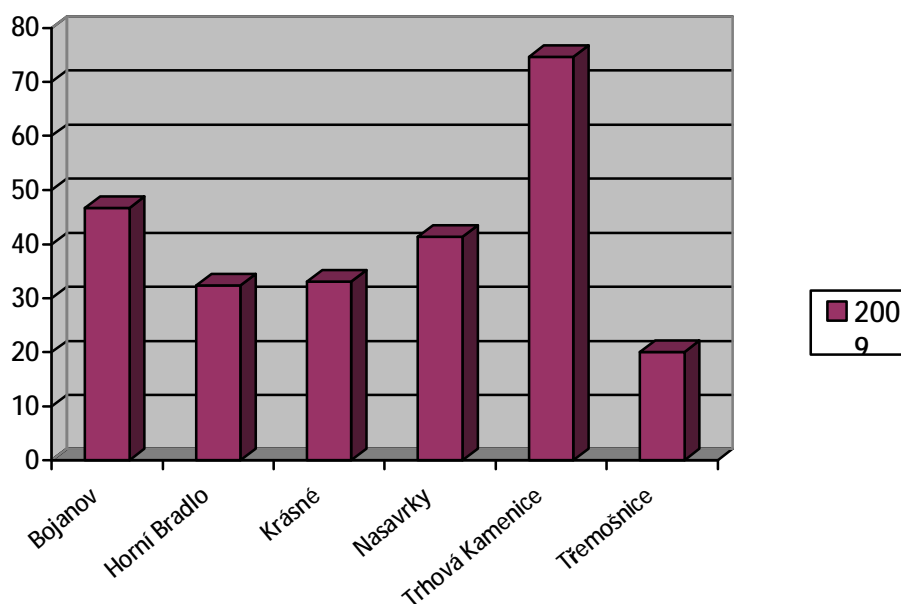
Zdroj: vlastní zpracování

Důležitou součástí všech volebních výsledků je míra participace občanů na volbách. Volební účast je jedním z nejzákladnějších indikátorů, které používáme jako měřítko zdraví demokracie, přičemž podle některých může svědčit například o tom, že v té které společnosti existují „hlubší problémy.“ Indikátor je vhodné kombinovat s dalšími indikátory (účast ve volbách Senátu PČR, voleb do Evropského parlamentu).

Z grafu je patrné, že nejvyšší volební účast byla ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2008 v Krásném 57,78 %, nejmenší pak v Třemošnici 36,73 %. Tento stav více méně koresponduje s republikovým průměrem volební účasti, která byla 40,30 %

Graf 14 Veřejná dopravní obslužnost

Veřejná dopravní obslužnost (počet odjezdů/1000 obyv.)

Zdroj: vlastní zpracování

Počet všech spojů veřejnou autobusovou a vlakovou dopravou, kterými je obec obsloužena za běžný pracovní den, vztažený na 1000 obyvatel dané obce. Dopravní obslužnost je jedním z klíčových faktorů fungování a rozvoje obcí I. a II. stupně. Zajišťování dopravní obslužnosti patří k důležitým úkolům veřejné správy. V právním řádu je zakotven termín základní dopravní obslužnost (ZDO), kterou ve svém územním obvodu zajišťují a financují kraje. ZDO je definována jako „zajištění přiměřené dopravy pro všechny dny v týdnu z důvodů veřejného zájmu, především do škol, do úřadů, k soudům, do zdravotnických zařízení poskytujících základní zdravotní péči a do zaměstnání, včetně dopravy zpět.“ Indikátor hodnotí obslužnost ve vztahu k velikosti obce a počtu obyvatel. Indikátor hodnotí spoje autobusové a vlakové dopravy realizované z daného sídla (odjezdy) v běžné pracovní dny. Negativně koreluje s velikostí sídla, ovlivňuje ho také geografická poloha sídla (např. přítomnost železničního koridoru). Data tvořící indikátor reprezentují kvantitativní stránku obslužnosti (relativní četnost, frekvenci spojů), ale nikoliv kvalitativní stránku (kvalitu prostředků hromadné osobní dopravy a jejich kapacitu).

Tento indikátor ukazuje, že nejvíce spojů po přepočtení na obyvatele je v Trhové Kamenici, v Bojanově a v Nasavrkách. Trhová Kamenice, která má téměř 900 obyvatel, má až nebývale velký počet odjezdů, příčinou je pozice obce, která leží v trasách dálkových autobusů.

4.1 Závěr

Cílem bylo zjistit aplikovatelnost této sady do praxe, zda všechny údaje potřebné pro tuto analýzu jsou snadno zjistitelné a lze ji tedy naplnit. Na základě vlastního průzkumu bylo zjištěno, že všechna data jsou snadno dostupná v obou skupinách obcí. Jedná se především o data, která obce běžně vyplňují, mnohdy i duplicitně, pro centrální úřady. Nasavrky, jako jediná z 6 sledovaných obcí, mají zpracovaný Program rozvoje města, nicméně zmiňovanou sadu indikátorů zatím nenaplňují.

5 Využitelnost sady indikátorů pro malé obce

Druhým cílem této práce je zhodnotit využitelnost této sady indikátorů v praxi. Za tímto účelem nejprve je uveden přehled současných informačních povinností malých obcí.²⁷ Slabou stránkou je, že není přesně specifikovaný systém sběru těchto dat od obcí stejných stupňů, např. objem vykazovaných dat se liší u obcí Bojanov a Horní Bradlo, přitom obě obce jsou I. stupně, ale už mají různý počet obyvatel Bojanov má nad 500, Horní Bradlo pod 500. Těchto klasifikací existuje mnoho, proto celý systém zjišťování statistik působí chaoticky a složitě.

Přehled informačních povinností malých obcí je uveden v příloze 1.

Z tohoto přehledu celkových statistických dat, které musí obec zaznamenávat a odevzdávat různým centrálním institucím, jako jsou ministerstva, kraje, Český statistický úřad či jiné organizace k tomuto účelu pověřené, je zřejmé, že pro malé obce zjišťování těchto dat může být vyčerpávající, zvláště pokud se jedná o malé obce jako Horní Bradlo či Krásné, kde veškerou veřejnou správu zastává sám starosta a jedna administrativní pracovní síla. Musíme také brát zřetel na to, že v mnoha obcích je starosta neuvolněný, proto sběr těchto dat může být opravdu velkou zátěží pro jejich samosprávu.

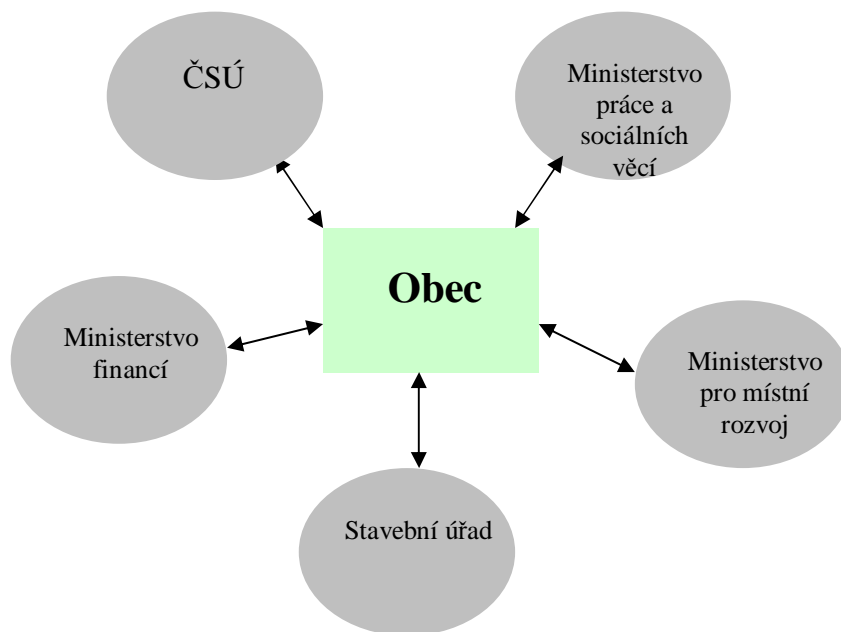
Přitom někdy se jedná o informace, které nejsou významné a jsou prakticky nevyužitelné, sledované ukazatele neodpovídají cílům udržitelného rozvoje a jeho hodnocení.

Proto byla snaha organizace Timur o zjednodušení a synchronizaci těchto dat v podobě sady indikátorů udržitelného rozvoje.

V současné době data po obcích požadují různé resorty, proto mluvíme o resortním přístupu. Obec tedy musí vyhovět každému resortu, což je pro ni administrativně náročné. Sada indikátorů, která byla vyvinuta speciálně pro obce I. a II. stupně, by měla sběr těchto informací zkoordinovat, zjednodušit a celý systém získávání informací zkvalitnit. Celkově by mělo dojít k vyšší efektivitě managementu obcí.

²⁷ HŘEBÍK, Štěpán ; NOVÁK, Josef ; TŘEBICKÝ, Viktor . *INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE PRO MALÉ OBCE : Analýza informačních povinností a potřeb malých obcí Středočeského kraje*. Karlštejn : Společnost pro rozvoj Českého krasu, o.s., 2006. 81 s.

Obrázek 3 Současný způsob informačních toků obcí a centrálních institucí

Zdroj: vlastní zpracování

Základními dokumenty vymezujícími informační povinnosti obcí I. a II. stupně jsou Programy statistických zjišťování, které obsahují seznamy statistických zjišťování a charakteristiky jednotlivých zjišťování stanovené zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

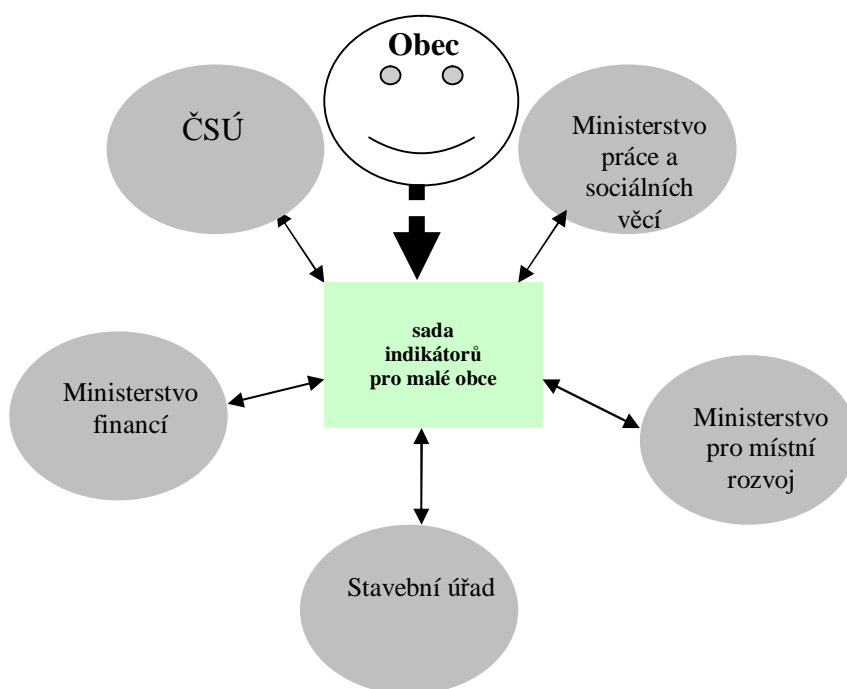
Programy jsou rozděleny na statistická zjišťování prováděná ČSÚ a statistická zjišťování prováděná pracovišti státní statistické služby ministerstev. Statistická zjišťování prováděná ČSÚ jsou dále uspořádána do skupin podle periodicity zjišťování (měsíční, čtvrtletní, pololetní, roční a ostatní), resortní zjišťování podle ministerstev, která zjišťování provádějí. Zveřejnění Programu statistických zjišťování na příslušný rok je základní podmínkou vzniku zpravodajské povinnosti také pro malé obce, které jsou k jejímu plnění vyzvány zpravidla písemně Českým statistickým úřadem nebo příslušným resortním pracovištěm státní statistické služby.

Jednou z hlavních činností ČSÚ je provádění tzv. Městské a obecní statistiky (MOS). MOS kontinuálně a pravidelně sleduje vybrané statistické údaje za základní územní jednotku – obec/město. MOS obsahuje soubor základních ukazatelů tvořených převážně primárními daty uváděných v základních jednotkách/informacích – počet, rozloha, ano x ne. Soubor ukazatelů MOS zahrnuje informace o obecné charakteristice sídla, dopravní situaci, podílu druhů pozemků v katastru obce, hospodářské činnosti, kultuře, struktuře obyvatelstva, peněžnictví, školství, zdravotnictví, sociální oblasti, sportu, technické vybavenosti obce a dále podle potřeby. Pro Obce II. stupně je soubor

ukazatelů logicky rozsáhlejší než pro obce I. stupně. V rámci MOS jsou u každé obce navíc uváděny i údaje z posledního Sčítání lidu, domů a bytů (2001).²⁸

Používáním navržené sady indikátorů pro malé obce, by informační toky mohly být jednodušší, přehlednější a hlavně pro obec méně zatěžující. Vize by mohla být taková, že obce by vyplňovaly pouze sadu těchto indikátorů, kterou by zveřejňovaly a pravidelně aktualizovaly na svých portálech. Z tohoto výkazu výsledků by si samy instituce mapovaly data, pro ně potřebná. Předcházelo by se tak duplicitním vyplňování stejných údajů pro různá ministerstva a úřady. Zároveň jsou indikátory navržené tak, aby podávaly dostačující obraz o rozvoji obce.

Obrázek 4 Informační toky obcí a centrálních institucí po realizaci sady indikátorů, určených pro malé obce

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledným efektem by bylo zjednodušení a zefektivnění výměny dat a informací mezi obcemi I. a II. stupně na jedné straně a centrálními institucemi na straně druhé.

²⁸ Analýza informačních povinností a potřeb malých obcí Středočeského kraje

Závěr

Závěrem lze konstatovat, že pokud by obce používaly sadu těchto stanovených 15 indikátorů, výměna dat a informací s centrálními institucemi by byla efektivnější. Celý stávající systém zjišťování statistik by měl být změněn tak, aby byl pro obce a její management více využitelný a hlavně, aby obec, která data neustále monitoruje, uměla využít zejména sama pro sebe, pro svůj udržitelný rozvoj. Proto instituce, které data zjišťují, by měly změnit svůj přístup, přehodnotit významnost a použitelnost některých ukazatelů, a pokud by údaje o obci nějakým způsobem vyhodnotily, měla by s tím být obec seznámena. Většina obcí ani neví, k jakému účelu data odevzdává, proč jsou zpracovávána, k čemu slouží. Zpětná vazba od centrálních úřadů k úřadům místním je zaostalá a tok informací je díky tomu jednosměrný.

Dále by měl být upřesněn systém členění státní správy v malých obcích, dosavadní systém je nejasný a chaotický. Například některé obce reportují všechny ukazatele, některé obce, např. Horní Bradlo a Krásné jen ukazatele týkajících se evidence obyvatel, pro krajský úřad měsíční a čtvrtletní ekonomické výkazy, roční závěrečné účty obce, které se dělají po auditu, pro Ministerstvo vnitra výkazy o kontrolách vnitřního systému přerozdělování financí a hospodaření obce a pro MŽP například kontrolu dotací, přitom spadají do kategorie obcí I. a II. stupně stejně tak, jako obce Nasavrky či Třemošnice, které vykazují rozdílné ukazatele.

Sada navržených indikátorů pro malé obce, tedy pro obce I. a II. stupně, byla právě navržena tak, aby nebyla pro obce administrativně ani finančně náročná. Je sestavena z indikátorů, které rovnoměrně zastupují všechny tři oblasti udržitelného rozvoje (ekonomická, sociální a environmentální). Obce a občané tak získají jasný přehled o fungování obecní politiky, zda rozvoj obce směřuje ke zlepšení jejich kvality života a spokojenosti, tedy je – li dlouhodobě udržitelný či nikoli. Pravidelným reportováním těchto ukazatelů by způsobovalo neustálou jejich aktualizaci, takže by údaje, které obce zveřejňují, nebyly zastaralé, jak je tomu doposud častým jevem.

Literatura

1. BELL , Simon; MORSE, Stephen. *Measuring Sustainability : Learning From Doing*. United Kingdom : Earthscan Ltd , 2003. 208 s. ISBN -13:9781853838392.
2. BOCK, Mathias , et al. *Příručka hodnocení životního prostředí*. Praha : Studio Press s.r.o., 2005. 32 s. ISBN 978-80-85087-65-9
3. BURINSKIENE, M; RUDZKIENE, V. *Future insights, scenarios and expert method application in sustainable territorial planning, Technological and Economic Development of Economy* . UK : University of Oxford, 2009. 399 s. 10.3846/1392-8619.
4. Cenia. *Principy udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2011-04-11]. Dostupné z: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB)>
5. ČSÚ. *Městská a obecní statistika* [databáze online]. 2008 [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: <<http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>>
6. ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. 2009 [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: <<http://www.volby.cz/>>
7. DAHL , Arthur Lyon , et al. *Sustainability Indicators : Sustainability Indicators: A (Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) Series)*. 1. London : Island Press, 2007. 448 s. ISBN 978-1597261302.
8. JUKNYS, R. *Darnus vystymasis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2008.
9. Chrudimsko-Hlinecko. *Turistický portál*. 2008-2009 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z: <<http://www.navstevnik.cz/>>
10. HŘEBÍK, Š; TŘEBICKÝ, V. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce*. Praha : EnviConsult, s.r.o., 2007. 48 s. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/cz/indikatory/zrcadlo-mistni-udrzitelnosti-3.html>>. ISBN 978-80-239-8594-8.
11. MEDERLY, P; TOPERCER, J ; NOVÁČEK, P.): *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje – kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup*. Praha : CESES, 2004. 117 s.
12. *Města a obce* [online]. 1996-2011 [cit. 2011-04-29]. Veřejná správa online. Dostupné z WWW: <<http://mesta.obce.cz.>>
13. Ministerstvo dopravy. *IDOS – internetový jízdní řád* [online]. [cit. 2011-04-21]. Dostupné z: <<http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/odjezdy/>>
14. Ministerstvo financí. *Automatizovaný rozpočtový informační systém* [online]. 2001[cit. 2011-04-13]. Dostupné z: <<http://www.info.mfcr.cz/cgibin/>>

aris/iarisusc/seznam.pl?nuts=CZ0531>

15. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. Místní Agenda 21. Dostupné z WWW: <http://mzp.cz/cz/mistni_agenda_21>.
16. MOLDAN, B. , et al. *Sustainability Indicators : Sustainability Indicators: A (Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) Series)*. 1. London : Island Press, 2007. 448 s. ISBN 978-1597261302.
17. MOLDAN, B. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1996. 87 s. ISBN 80-7078-380-X.
18. Národní síť Zdravých měst. *Dataplán* [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z: <<http://dataplan.info/index.shtml?apc=asA>>
Naše společná budoucnost. Praha : Academia, 1991. str. 47 s.
19. Oficiální stránky městyse Bojanov [online]. 2011 [cit. 2011-04-16].
Dostupné z: < <http://www.bojanov.cz/>>
20. Oficiální stránky obce Horní Bradlo [online]. 2011 [cit. 2011-04-15].
Dostupné z: < <http://www.hornibradlo.cz/>>
20. Oficiální stránky obce Krásné [online]. 2011 [cit. 2011-04-17].
Dostupné z: < <http://www.obeckrasne.cz/>>
22. Oficiální stránky města Nasavrky [online]. 2011 [cit. 2011-04-21].
Dostupné z: < <http://www.nasavrky.cz/script/main.php>>
23. Oficiální stránky městyse Trhová Kamenice [online]. 2011 [cit. 2011-04-22].
Dostupné z: < <http://www.trhovakamenice.cz/>>
24. Oficiální stránky města Třemošnice [online]. 2007 [cit. 2011-04-21].
Dostupné z: < <http://www.tremosnice.cz/cz/index.php>>
25. PITNER, Tomáš . Životní prostředí a jeho ochrana : Trvale udržitelný rozvoj. *Environmentalistika* [online]. 2000, 1, [cit. 2011-04-09]. Dostupný z WWW: <http://www.fi.muni.cz/~tomp/envi/slides/slide4_1.html>.
26. *Strana zelených* [online]. 14.9.2003 [cit. 2011-04-09]. Ochrana přírody a životního prostředí a trvale udržitelný rozvoj. Dostupné z WWW: <<http://rynda.zeleni.cz/2139/clanek/ochrana-prirody-a-zivotniho-prostredi-a-trvale-udrzitelny-rozvoj/>>.
27. SPANGENBERG, Joachim H. . *Institutional sustainability indicators: An analysis of the institutions in Agenda 21 and a draft set of indicators for monitoring their effectivity. : Sustainable Development*. 2. Cologne : German Federal Environment Agency, 2002. 184 s.

28. Timur. *Co je Timur* [online]. 2006-2008 [cit. 2009-02-03]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/cz/timur/co-to-je-3.html>
29. Timur. *Burza indikátorů* [online]. 2006-2008 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/cz/burza-indikatoru.html>
30. *Trvale udržitelný rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Evropská unie v České republice. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_170_cs.htm.
31. *Trvale udržitelný rozvoj* [online]. 2005 [cit. 2011-04-11]. Trvale udržitelný rozvoj . Dostupné z WWW: <http://trvala-udrizitelnost.sweb.cz/>.
32. Usnesení Vlády České republiky č. 1111/2006, o změně zabezpečení činnosti spojených s fungováním Rady vlády pro udržitelný rozvoj
33. Úřad práce v Chrudimi. *Nezaměstnanost v obcích*. [online]. [cit. 2011-04-22]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz>

Příloha 1 Přehled současných informačních povinností malých obcí

Název statistického zjišťování	Zn. formuláře	Účel statistického zjišťování	Charakteristika zjišťování ukazatelů	Okruh zpracovatelských jednotek	Způsob statistického zjišťování - forma	Způsob statistického zjišťování - metoda	Periodicita	Orgán provádějící šetření
Měsíční výkaz o stavebních povoleních, budovách a bytech	Stav 2-12	Získání informací o počtu a orientační hodnotě staveb, na které bylo vydáno stavební povolení, pro posouzení očekávané investiční aktivity, počtu dokončených budov pro státní orgány a mezinárodní organizace [nařízení Rady (ES) Č. 1165/98 ze dne 19. května 1998 o konjunkturálních statistikách].	Územní identifikace, počet a orientačně hodnota staveb, na které bylo vydáno stavební povolení v třídění na novou výstavbu, budovy bytové a nebytové, měny dokončených staveb (nástavby, přístavby a stavební úpravy) a stavby pro bydlení, pro ochranu životního prostředí a ostatní. Počet dokončených budov a bytů v třídění na novou výstavbu, budovy bytové a nebytové, změny dokončených staveb (nástavby, přístavby a stavební úpravy). Zrušené budovy a celé byty a důvody jejich odstranění.	Státní orgány, kraje a obce, které jsou stavebními úřady ve smyslu zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, (§ 17, 120 a 121).	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	měsíční (kumulativní)	Český statistický úřad
Hlášení o odstranění budovy nebo zrušení celého bytu	Stav 4-99	Získání informací o úbytku bytového fondu pro státní orgány a pro potřeby výpočtu kapitálové zásoby bytů.	Územní identifikace, údaje o stavbě, počet odstraněných budov nebo zrušených bytů, úbytek obytné a užitkové plochy zrušených bytů, rok výstavby, důvod odstranění budovy. Typy zrušených bytových prostor.	Státní orgány, kraje a obce, které jsou stavebními úřady ve smyslu zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, (§ 117, 120 a 121).	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	nepřavidelná	Český statistický úřad

Hlášení o dokončení budovy nebo o dokončení bytu	Stav 7.99	Získání informací pro státní orgány a mezinárodní srovnání o nově postavených budovách a nebo bytech v rodinných domech, v bytových domech, v nástavbách, přístavbách a ve stavebních úpravách (vestavbách) již dříve dokončených bytových staveb. v domech s pečovatelskou službou a domovech-penzionech, o nových bytech, získaných změnami dokončených nebytových budova stavebními úpravami stávajících nebytových prostor včetně jejich obytné a užitkové plochy.	Územní identifikace, základní údaje o budovách, domech, bytových a nebytových prostorách, o hodnotách (nákladech) a o vybraných technických parametrech těchto objektů včetně jejich obytné a užitkové plochy.	Státní orgány, kraje a obce, které jsou stavebními úřady ve smyslu zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním rádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. (§ 117, 120 a 121).	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	nepravdivá	Český statistický úřad
Roční výkaz organizačních složek státu, územních samosprávných celků, příspěvkových organizací a podobných vládních institucí	VI 1-01 (mutace a, b)	Získání statistických údajů k propočtu makroekonomických ukazatelů v oblasti vládní statistiky. pro sestavení národních účtů a pro analytické účely. Výsledky zpracování budou využívány i pro publikační účely a splnění požadavků mezinárodních organizací.	Vybrané finanční ukazatele ve statistickém členění - dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek, údaje o jeho struktuře, pořízení, vyřazení (vč. specifikace podle použití a SKP), finanční leasing - najatý majetek. základní ukazatele o zaměstnancích a mzdách, odpracované hodiny a další ukazatele z oblasti zaměstnávání osob. Údaje o finančních aktivech. Struktura podle území za vybrané ukazatele o práci a mzdách, pořízení dlouhodobého majetku. Struktura vybraných finančních aktiva pasiv podle institucionálních sektorů (subrektorů), doplňkové ukazatele příjmů, výdajů, výnosů a nákladů, odpovědné členění pořízení dlouhodobého hmotného majetku. vybrané ukazatele o místních komunikacích. Realizace výzkumné a vývojové činnosti, vybavenost informačními a komunikačními technologiemi a jejich využití.	Organizační složky státu, státní fondy, Fond národního majetku, Pozemkový fond. Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Správa železniční dopravní cesty, územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí a příspěvkové organizace. !Zpravodajská povinnost k jednotlivým mutacím výkazu je vázána na počet zaměstnanců Zpravodajské jednotky, v případech obcí na počet obyvatel daného územního samosprávného celku.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Český statistický úřad

Pokračování tabulky

Čtvrtletní výkaz o práci	Práce 2-04	Získání údajů charakterizujících vývoj a strukturu zaměstnanosti a mezd pro potřeby analýzy trhu práce, jakož i podkladů pro úpravy v sociální oblasti, pro opatření vyplývající např. ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 436/2004 Sb., apod. Údaje slouží i především pro potřeby orgánů státní správy a mezinárodních organizací.	Základní údaje o počtu zaměstnanců, jejich mzdách a odpracované době, doplňující ukazatele o práci.	Zpravodajskou povinnost k výkazu mají subjekty patřící do sektoru vládních institucí, místně a ústředně řízené příspěvkové organizace, neziskové instituce, obecně prospěšné společnosti, veřejně prospěšné instituce apod., bez ohledu na to, do kterého sektoru patří a zda odměňují zaměstnance podle zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se např. o organizační složky státu, obecní úřady, nadace, nadační fondy, občanská zájmová sdružení (svazy, spolky, společnosti, kluby, hnutí, odborové organizace aj.), politické strany a politická hnutí, stavovské organizace, komory, zájmová sdružení právnických osob, bytová družstva (vlastníků bytů nebo nájemníků), vysoké školy (kromě veřejných), soukromé církevní školy, církevní zdravotnická zařízení.	výkaz, elektronický sběr dat	kombinace vyčerpávajícího a výběrového zjišťování	čtvrtletní	Český statistický úřad
--------------------------	------------	--	---	--	------------------------------	---	------------	------------------------

Výkaz o úplných nákladech práce	ÚNP 4-01 (mutace a, b)	Získání údajů o úplných nákladech na pracovní sílu v detailním členění v jednotlivých odvětvích hospodářství, včetně sociálních nákladů práce, a to pro analýzy trhu práce a podkladů pro úpravy v sociální oblasti a pro mezinárodní srovnání.	Počty zaměstnanců, počty účtů, struktura mezd, odpracované hodiny, placené hodiny a údaje o sociálních nákladech práce a doplňující údaje z oblasti statistiky práce.	Právníké osoby (včetně krajů, obcí a příspěvkových organizací), fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku (s převažující činnosti podle Odvětvové klasifikace ekonomických činnosti - OKEČ 01 až 93) a organizační složky státu.	výkaz, elektronický sběr dat	kombinace vyčerpávajícího a výběrového zjišťování	roční	Český statistický úřad
Roční výkaz o spotřebě paliva energie a zásobách paliv	EP 5-01	Zjištění informací o zásobách a spotřebě paliva energií pro sestavení energetické bilance státu, posouzení energetické situace a potřeby mezinárodní statistiky.	Zásoby paliv podle druhů, spotřeba paliva energie podle druhů, spotřeba vybraných druhů paliva energie podle krajů.	Ekonomické subjekty všech odvětví.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Český statistický úřad
Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz	Nem Úr 1-02	Sledování vývoje nemocnosti a úrazovosti se zvláštním zřetelem na úrazovost pracovní, zejména pro zajištění potřebného objemu prostředků na dávky nemocenského pojištění, informační zdroj pro potřeby MPSV, MZ, ČÚBP a další resorty, pro poskytování dat mezinárodním organizacím a institucím.	Ukazatele charakterizující pracovní neschopnost pro nemoc a úrazy členěné podle druhu, pracovní úrazovost žen a mladistvých, vyplacené náhrady a přírážky, preventivní péče a riziková práce, průměrný počet nemocensky pojištěných osob. Údaje se zjišťují kumulativně od počátku roku. Ukazatele jsou zjišťovány v územním průřezu. zpravodajská jednotka předloží samostatný výkaz Nem Úr 1-02 za každou vnitro-organizační jednotku, v níž probíhá účtování dávek nemocenského pojištění.	všechny ekonomické subjekty (bez ohledu na druh vlastnictví), které administrativně provádějí i agendu nemocenského pojištění. Okresní správy sociálního zabezpečení předkládají sumáře za ekonomické subjekty, které si samy nelikvidují nemocenské pojištění.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	pololetní	Český statistický úřad
Roční výkaz o odpadech	Odp 5-01	Získání informací o produkci odpadů, způsobu využití a odstranění všech odpadů, se kterými bylo ve sledovaném období nakládáno a o spotřebě odpadů jako druhotných surovin na výrobu vybraných výrobků. Údaje budou využity pro informování veřejnosti, mezinárodních organizací [OECD, EU - nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2150/2002 ze dne 25. listopadu 2002 o statistice odpadů] a potřeby státních orgánů (M P, MPO).	Množství produkovaných, převzatých odpadů a odpadů odebraných ze skladu nebo dovezených ze zahraničí v členění dle platného Katalogu odpadů, vydaného MLP, způsob jejich využití nebo odstranění. Příloha pro obecní úřady s ukazateli o komunálním odpadu v členění dle původu a typu sběru, příloha pro vybrané ekonomické subjekty s ukazateli o množství vybraných odpadů spotřebovaných jako druhotná surovina.	Ekonomické subjekty s převažující činností zemědělskou, průmyslovou a dalších vybraných odvětví, dále subjekty s činností (hlavní i vedlejší) odstraňování odpadních vod a odpadů, čištění města (OKEČ 90), a vybrané obecní úřady.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Český statistický úřad

Pokračování tabulky

Roční výkaz o výdajích na ochranu životního prostředí	ZP 1-01	Získání definitivních informací o pořízení dlouhodobého hmotného majetku a o neinvestičních nákladech na ochranu životního prostředí, o zdrojích financování dlouhodobého hmotného majetku na ochranu životního prostředí. Údaje budou využity při posuzování vývoje výdajů na ochranu životního prostředí, jejich územním rozmístění a odvětvovém zaměření, pro poskytování informací EU (nařízení Rady (ES, Euratom) Č. 58/97 ze dne 20. prosince 1996 o strukturální statistice podnikání) a ostatním mezinárodním organizacím.	Výdaje na pořízení dlouhodobého hmotného majetku (DHM) na odstraňování a prevenci vzniku znečištění životního prostředí (ŽP), zdroje financování DHM na ochranu ŽP, neinvestiční náklady na ochranu ŽP vnitřní a vnější z hlediska firmy, ekonomický přínos z aktivit na ochranu ŽP - vše podle jednotlivých domén, údaje na pořízení DHM na ochranu P podle územního členění.	Ekonomické subjekty s převažující činností zemědělskou, průmyslovou a dalších vybraných odvětví, dále subjekty s činností (hlavní i vedlejší) odstraňování odpadních od, pevného odpadu, čištění města (OKEČ 90), obce s počtem obyvatel 500 a více, rozpočtové organizace, organizační složky státu, státní fondy, Fond národního majetku, Pozemkový fond, Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Správa železniční dopravní cesty.	výkaz, elektronický sběr dat	výběrové zjišťování	roční	Český statistický úřad
Hlášení o uzavření manželství	Obyv 1-12	Získání komplexních informací pro potřeby decizní sféry a regionálního plánování, k využití ve společenských vědách a pro mezinárodní instituce, pro informování veřejnosti.	Údaje o uzavřeném manželství, osobní údaje ženicha a nevěsty v rozsahu stanoveném zákonem Č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.	Obecní úřady pověřené vedením matrik.	formulář hlášení	vyčerpávající zjišťování	průběžné zjišťování s měsíční periodicitou pořízení a 7pracování	Český statistický úřad
Hlášení o narození	Obyv 2-12	Získání komplexních informací pro potřeby decizní sféry a regionálního plánování, k využití ve společenských vědách, pro mezinárodní organizace a instituce, pro informování veřejnosti. Formulář hlášení je současně listinou, která tvoří sbírku listin podle § 8 zákona Č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a přímení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění Pozdějších předpisů.	Údaje o narozeném dítěti, rodičích a údaje vztahující se k porodu v rozsahu stanoveném zákonem Č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.	zdravotnická zařízení a obecní úřady pověřené vedením matrik.	formulář hlášení	vyčerpávající zjišťování	průběžné zjišťování s měsíční periodicitou pořízení a pracování	Český statistický úřad
Hlášení o úmrtí	Obyv 3-12	Získání komplexních informací pro potřeby decizní sféry a regionálního plánování, k využití ve společenských vědách, pro mezinárodní organizace a instituce, pro informování veřejnosti.	Osobní údaje o zemřelém v rozsahu stanoveném zákonem Č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, příčině smrti, době trvání onemocnění, podrobné údaje u děti zemřelých do 1 roku.	zdravotnická zařízení a obecní úřady pověřené vedením matrik.	formulář hlášení	vyčerpávající zjišťování	průběžné zjišťování s měsíční periodicitou pořízení a pracování	Český statistický úřad

Pokračování tabulky

Roční výkaz o muzeu a galerií (muzeu výtvarných umění)	Kult (MK) 14-01	Zajištění statistických údajů pro potřeby Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Českého statistického úřadu a mezinárodních organizací. Podklady k jednání Ministerstva kultury, pro přípravu zákonů a vyhlášek a tvorbu rozpočtů resortu kultury.	Právní forma, výkony muzea, galerie nebo památníku, budovy, pobočky, počet a rozsah stálých expozic, počet a charakteristika sbírek a přechodných výstav, rozsah výstavních ploch, rozsah návštěvní doby, druhy redukovaného vstupného, počet dnů bezplatného vstupu, možnosti elektronického prodeje vstupenek, počet sbírkových předmětů včetně údajů o přírůstcích a úbytcích, výpůjčky, zápůjčky, informace o využívání internetu, počet odborných pracovníků a jejich činnost, počet dalších zaměstnanců, hospodaření muzea nebo galerie, činnost knihovny při muzeu nebo galerii.	Muzea, galerie a památníky zřízené Ministerstvem kultury, jinými organizačními složkami státu, kraji, městy, obcemi a dalšími subjekty.	výkaz	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo kultury
Roční výkaz o památkových objektech s kulturním využitím	Kult(MK) 17-01	Zajištění statistických údajů pro potřeby Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Českého statistického úřadu a mezinárodních organizací. Podklady k jednání Ministerstva kultury, pro přípravu zákonů a vyhlášek a tvorbu rozpočtů resortu kultury.	Právní forma, rozsah sítě nemovitých kulturních památek, návštěvnost památkových objektů zpřístupněných za Vstupné, možnosti elektronického prodeje Vstupenek, mobiliárně fond, počet Zaměstnanců, informace o využívání internetu, kulturní činnost a hospodaření památkového objektu.	Památkové objekty s kulturním využitím fixované Ministerstvem kultury, jinými organizačními složkami státu, kraji, městy, obcemi a dalšími subjekty.	výkaz	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo kultury
Roční výkaz o výstavní činnosti v oblasti profesionálního výtvarného umění a architektury	Kult (MK) 19-01	Zajištění statistických údajů pro potřeby Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Českého statistického úřadu a mezinárodních organizací. Podklady k jednání Ministerstva kultury, pro přípravu zákonů a vyhlášek a tvorbu dotačních rozpočtů v resortu kultury.	aktivity a právní forma subjektů zabývajících se výstavní činností v oblasti profesionálního výtvarného umění a architektury. Dále je sledován počet tvůrčích symposií, prostor pro výstavní činnost, počet zaměstnanců, členů občanských sdružení, účastníků tvůrčích symposií, informace o využívání internetu, hospodaření subjektů.	Galerie a výstavní slně zřízené Ministerstvem kultury, jinými organizačními složkami státu, kraji, městy, obcemi a dalšími subjekty.	výkaz	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo kultury
Roční výkaz o sociální péči	V (MPSV) 10-01	Získání přehledu o poskytované sociální péči. Podklad pro tvorbu právních předpisů v sociální oblasti a pro přípravu rozpočtů.	Poskytování terénních služeb, pečovatelská služba, včetně evidenčního počtu neuspokojených žadatelů o pečovatelskou službu a o přidělení bytu v domech s pečovatelskou službou; domy s pečovatelskou službou a zařízení pečovatelské služby, souhrnné údaje o pečovatelské službě; ústavní sociální péče počet čekatelů, který mají být umístěny; evidence o držitelích průkazek TP, ZTP, TP/P; služby sociální intervence, přehled o účelových zařízeních a pečovatelských službách pro rodiny s dětmi, poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.	Krajské úřady, statutární města a obce.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo práce a sociálních věcí

Pokračování tabulky

Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí	V (MPSV) 20-01	Získání přehledu o sociální péči poskytované obcemi a krajskými úřady rodinám s nezaopatřenými dětmi a osamělým těhotným ženám. Podklad pro přípravu právních předpisů a finančních rozpočtů v oblasti sociální péče, pro mezinárodní srovnání a přípravu koncepce rozvoje sociální péče pro rodiny s nezaopatřenými dětmi.	Počet rodin s nezaopatřenými dětmi, přehled o umístění nezaopatřených dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy, počet evidovaných případů; přehled o klientech kurátora pro mládež, jejich rodinném zázemí a případech řešených kurátorem pro mládež (včetně trestné činnosti); přehled o poskytování náhradní rodinné péče; sledování výchovy a výkonu dohledu; evidenční údaje o počtu podaných návrhů soudu a policii apod., rozhodovací činnost krajských úřadů a obcí a poradenská a výchovná činnost; údaje o týraných a zneužívaných dětech, o stavu zaměstnanců na oddělení péče o rodinu a děti.	Krajské úřady, statutární města a obce.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Roční výkaz o sociální práci s občany společensky nepřízpusobnými	(MPSV) 26-01	Získání přehledu o sociální péči poskytované občanům společensky Nepřízpusobným, získání podkladů pro tvorbu právních předpisů v sociální oblasti, pro mezinárodní srovnání a přípravu koncepce rozvoje sociálních služeb.	Počet evidovaných osob včetně osob propuštěných z vězení a ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, počet osob, kterým byla poskytnuta pomoc; hmotná pomoc občanům společensky nepřízpusobným, personální zajištění.	Krajské úřady, statutární města a obce.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Čtvrtletní výkaz o dávkách sociální péče pro občany Razení EU	V (MPSV) 9-04	Získání přehledu o poskytované sociální péči a dávkách sociálního zabezpečení pro staré občany, občany těžce zdravotně postižené a jednotlivce, podmíněné sociální potřebností.	Poskytování dávek pro staré občany, občany těžce zdravotně postižené a další občany neposuzované společně s nezaopatřenými dětmi, evidence počtu sociálně potřebných občanů a rodin, údaje o dávkách sociální péče pro rodiny s nezaopatřenými dětmi v členění pro občany ČR a občany zemi EU a příjemci opakujících se dávek sociální péče podmíněných sociální potřebností.	Krajské úřady, statutární města a obce.	elektronický sběr dat, výkaz	Vyčerpávající zjišťování	čtvrtletní	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Čtvrtletní výkaz o spotřebě paliva energie a spotřebitelských zásobách paliva	Eng (MPO) 3-04	Získání údajů o spotřebě paliv, elektřiny a tepla a spotřebitelských zásobách paliva pro hodnocení vývoje ekonomiky a mezinárodní srovnání.	Spotřeba paliv, elektřiny a tepla, spotřebitelské zásoby paliva podle druhů a výhřevnosti použitých paliv.	Ekonomické subjekty s počtem zaměstnanců 20 a více s převažující činností podle OKEČ 01, 02,05,10 až 41, 45, 50 až 52, 55, 60 až 64, 65 až 67, 70 až 75, 80, 85, 90 až 93, 95 až 97, 99.	výkaz, elektronický sběr dat	výběrové zjišťování	čtvrtletní	Ministerstvo průmyslu a obchodu

Roční výkaz o poplatcích za ukládání odpadů	Pop I (MŽP) 3-01	Získání informací o výši poplatků za ukládání odpadů podle zákona Č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Agregované údaje budou publikovány ve Statistické ročence životního prostředí ČR a budou sloužit jejím uživatelům.	Poplatky a uhrazené poplatky za ukládání odpadů v tis. korun, počet plátců, množství uložených a množství zpoplatněných odpadů v tunách.	Ekonomické subjekty a vybrané obecní úřady provozující skládky odpadu.	výkaz, elektronický sběr dat	vyčerpávající zjišťování	roční	Ministerstvo životního prostředí
---	------------------	--	--	--	------------------------------	--------------------------	-------	----------------------------------

Zdroj: HŘEBÍK, Štěpán; NOVÁK, Josef; TŘEBICKÝ, Viktor . *INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE PRO MALÉ OBCE : Analýza informačních povinností a potřeb malých obcí Středočeského kraje*. Karlštejn : Společnost pro rozvoj Českého krasu, o.s., 2006. 81 s.

